

EXPE D I C E 80

POSLEDNÍ DEN VÁLKY, PRVNÍ DEN MÍRU 1945 NA BENEŠOVSKU

Výprava žáků ZŠ Dukelská, ZŠ Jiráskova a ZŠ Na Karlově za historií posledního dne války a prvního dne míru na Benešovsku a Sedlčansku po stopách útěku jednotek SS z vystěhovaného prostoru cvičiště SS do amerického zajetí.

E X P E D I C E 80

POSLEDNÍ DEN VÁLKY, PRVNÍ DEN MÍRU 1945 NA BENEŠOVSKU

E X P E D I C E 80

POSLEDNÍ DEN VÁLKY, PRVNÍ DEN MÍRU 1945 NA BENEŠOVSKU

Výprava žáků ZŠ Dukelská, ZŠ Jiráskova a ZŠ Na Karlově
za historií posledního dne války a prvního dne míru
na Benešovsku a Sedlčansku po stopách útěku jednotek SS
z vystěhovaného prostoru cvičiště SS do amerického zajetí.

Na vydání příležitostného tisku o výpravě žáků benešovských ZŠ se podílely:

Město Benešov
Středočeský kraj
Mezi řekami, z. s.

Benešov*

Středočeský kraj

MEZI ŘEKAMI, z. s.

EXPEDICE 80

POSLEDNÍ DEN VÁLKY, PRVNÍ DEN MÍRU 1945 NA BENEŠOVSKU

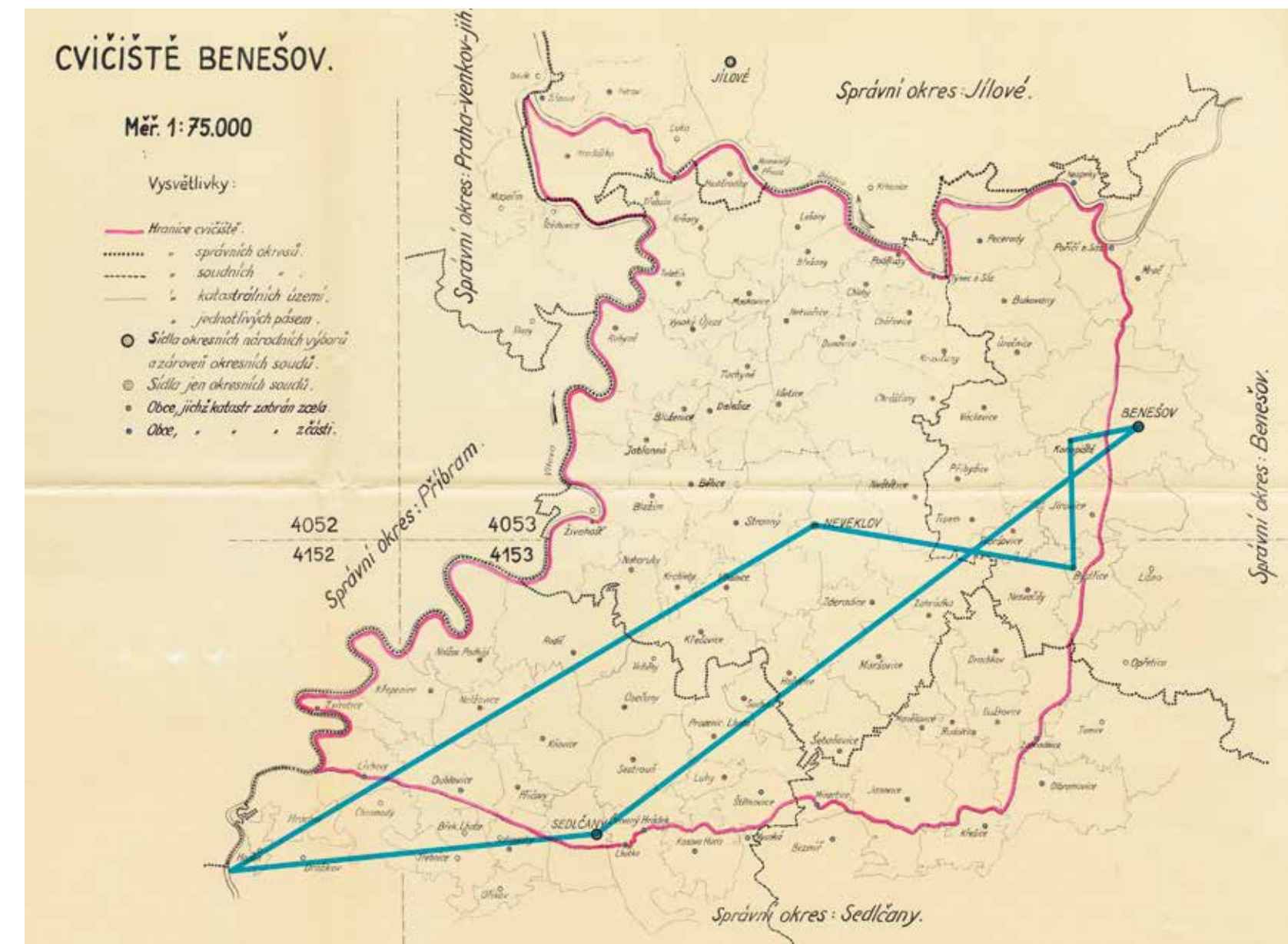
Foto na přední a zadní straně obálky: Účastníci Expedice 80. Foto: Vojtěch Pavelčík

Editor: Václav Šmerák, Mezi řekami
Grafická úprava: Pavlína Najfusová
Autor kreseb a koláží: Yaro Pružinec
Jazyková spolupráce: PhDr. Tomáš Zouzal, PhDr. Jaroslava Tůmová

Fotografie Expedice 80: Vojtěch Pavelčík
Historické fotografie dle uvedení v textu
Letecké fotografie: © Jirka Jiroušek

Odborná spolupráce: Hornické muzeum Příbram

ISBN: 978-80-11-06693-2

Mapa vojenského výcvikového prostoru Čechy (SS-Truppenübungsplatz Böhmen).

Modře označena trasa Expedice 80: Benešov – Konopiště – Bystřice – Neveklov – Kamýk nad Vltavou – Sedlčany a zpět do Benešova

OBSAH

1/ Úvod
EXPEDICE 80. ZÁŽITKOVÁ CESTA DO LET 2. SVĚTOVÉ VÁLKY NA BENEŠOVSKU

...12

18...

2/ Předehra
PŘÍSLUŠNÍCI SS A POVRAŽDĚNÍ AMERICKÝCH ZAJATCŮ
NA KONOPIŠTI: PŘÍPAD Z DUBNA 1945
PhDr. Petr Hertel, Ph.D.

3/ Vzpomínka
SESTŘELENÍ AMERICKÉHO BOMBARDÉRU B-17 NAD SEDLČANSKEM
Tomáš Renger

...34

38...

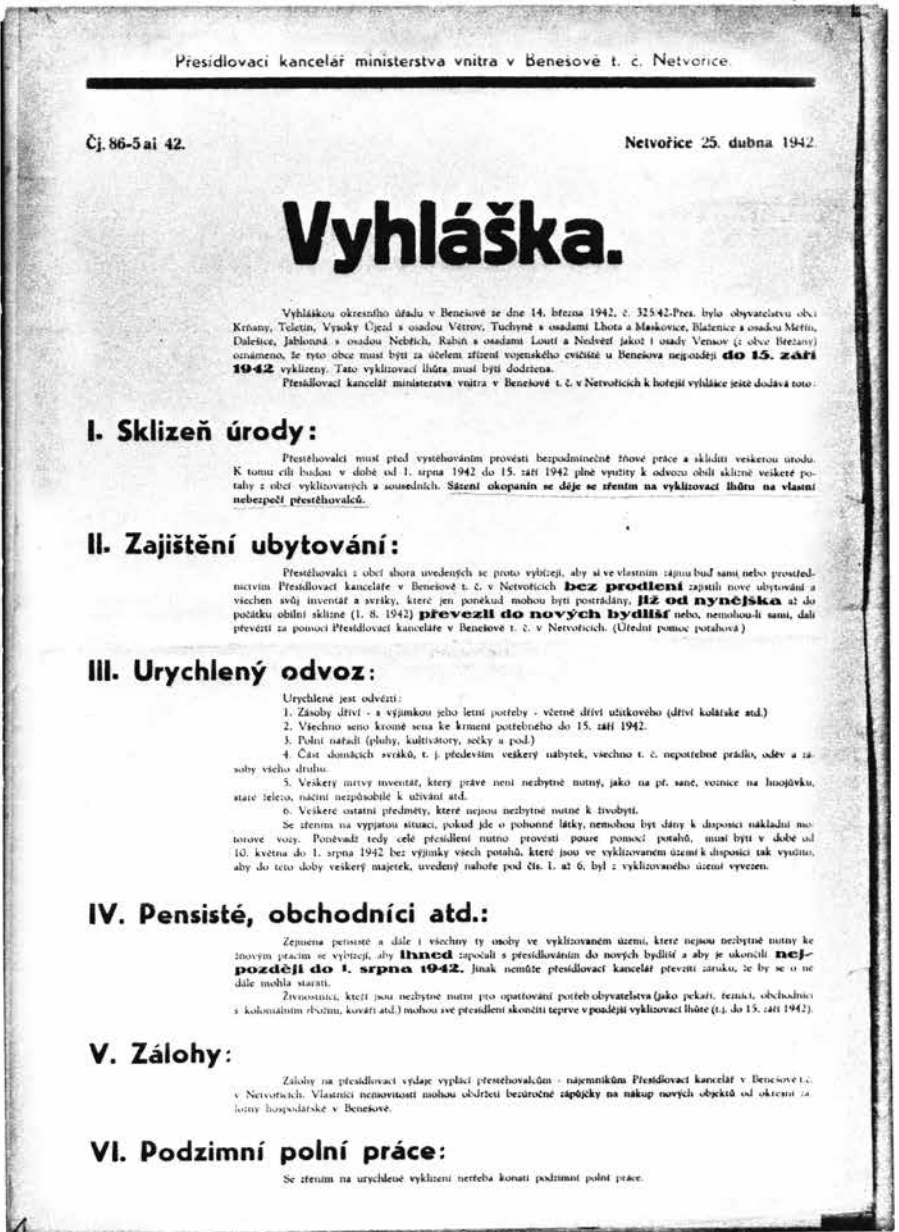
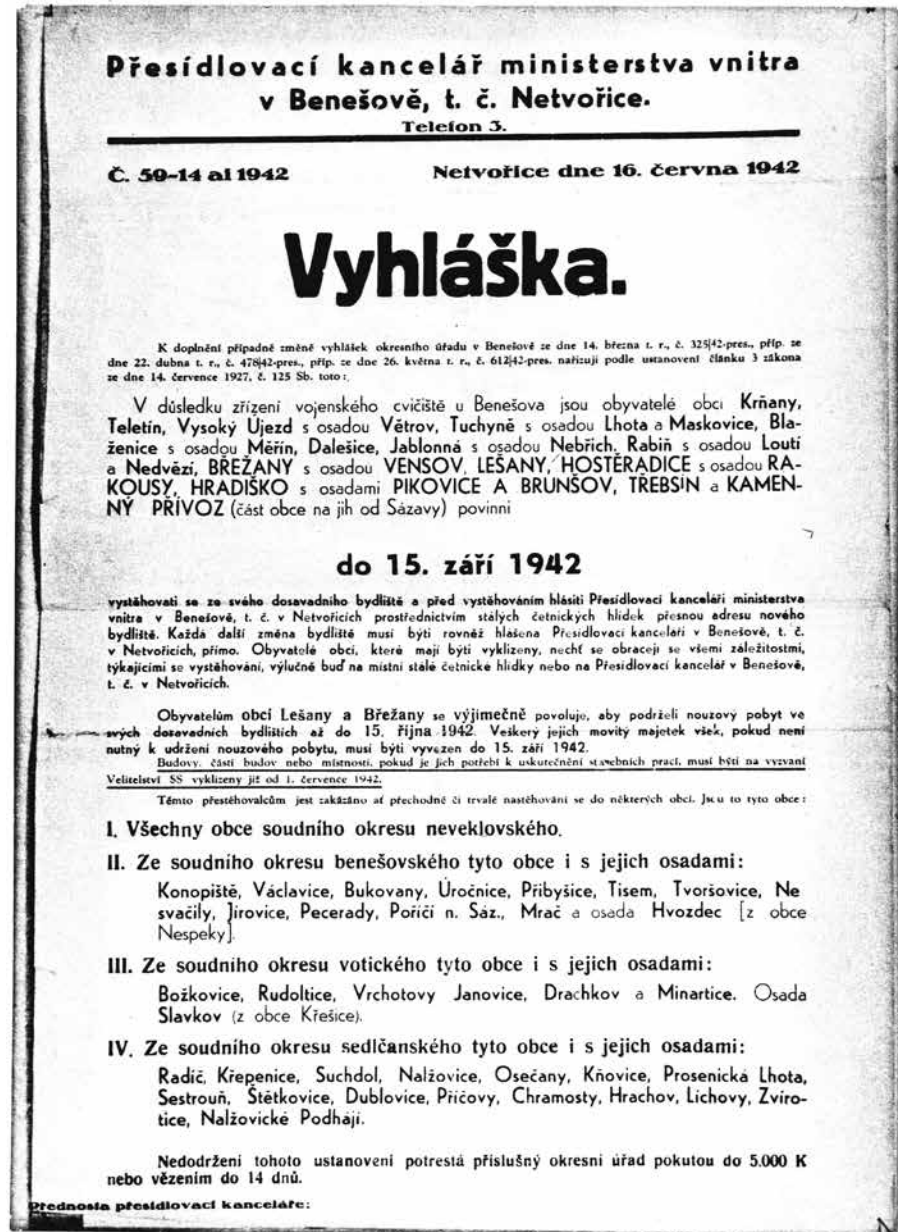
4/ Odchod
ODCHOD VOJSK Z BENEŠOVA A CVIČIŠTĚ SS
Ing. Čestmír Velíšek

5/ Osvobození
C. W. ABRAMS JR. A OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA V KVĚTNU 1945
PaedDr. Josef Velfl

...58

82...

6/ Boj s totalitou
JOSEF ZVĚŘINA, ŽIVOTNÍ OSUDY ČESKÉHO VLASTENCE A JEHO RODINY
V BOJI S TOTALITOU
PaedDr. Josef Velfl

80 LET PO UKONČENÍ 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

EXPEDICE 80

Ve středních Čechách se v květnových dnech 1945 stále místy ozývala střelba. Z oblasti Benešovska, kde bylo největší výcvikové středisko SS v Evropě „SS-Truppenübungsplatz Böhmen“ a také od osvobozené Prahy se táhly na jihozápad desítky tisíc poražených vojáků hitlerovské armády, kteří se báli padnout do zajetí Rudé armády. Za každou cenu se chtěli probít do amerických zajateckých táborů, kde čekali lepší zacházení než v těch sovětských.

6.–7. května dosáhli Američané na pomezí jihozápadních a středních Čech demarkační čáry, tedy předem sjednané hranice dotyku sovětských a amerických vojsk osvobozujících okupované území Čech.

8. května 1945 demarkační čáru neplánovaně překročili a převzali do zajetí hluboko uvnitř území středních Čech, v Kamýku nad Vltavou, početné nepřátelské vojenské uskupení, čímž zabránili hrožícím krvavým represím ze strany okupantů vůči domácím civilistům. S touto osvobozovací akcí je spojeno i hrdinství řady českých občanů.

Expedice 80 mapuje tehdejší ústup příslušníků SS ze zabraného regionu do zajetí. Součástí je i historické vyprávění o dalších souvislostech, ať již jde o cvičiště Böhmen, osudy zdejších obyvatel, internační tábory či sestřelení amerických letců.

Infosešit, který otevíráte, vás provede po cestě, kterou v roce 2025 absolvovaly vybrané tři desítky benešovských žáků. Expedice 80 se stala dalším krokem v dlouhodobém záměru mapovat historii území, kde se za války po vystěhování obyvatel nacházel výcvikový prostor SS. Historikové a dokumentaristé v rámci projektu Lidé bez domova touto expedicí již třetí poválečné generaci zpřítomnili kus historie Benešovska i jeho okolí a přišlo nám škoda se o její obsah nepodělit i s dalšími zájemci, především školami v regionu. Dobrodružnou cestu naší historií vám proto nyní přinášíme ve fotografiích, článcích i v komiksu.

*Za organizátory akce Václav Šmerák
Mezi řekami, z. s.*

Expedice 80
14. 3. 2025

EXPEDICE 80. ZÁŽITKOVÁ CESTA DO LET 2. SVĚTOVÉ VÁLKY NA BENEŠOVSKU

Žáci devátých tříd z benešovských základních škol Dukelská, Jiráskova a Na Karlově se za sychravého rána 14. března 2025 vydali při příležitosti 80. výročí konce 2. světové války na historickou expedici. Putovali po stopách spíše prchajících než ustupujících vojáků SS, kteří 8. a 9. května 1945 mizeli z výcvikového prostoru „SS-Truppenübungsplatz Böhmen“. Výpravu konanou autobusem s videoprojekcí doprovázeli historikové s odborným výkladem a zástupci města Benešov – radní RNDr. Ondřej Pešek a místostarosta Mgr. Jakub Hostek.

Datum cesty nebylo zvoleno náhodně. Přesně před 83 lety, 14. března 1942 začalo vylepením prvních vyhlášek vystěhování prostoru mezi Vltavou, Sázavou, Benešovem a Sedlčany. Na 30 000 obyvatel z desítek vesnic, městeček i několika měst se po etapách muselo ze zabíraného území vystěhovat, nebo zde pracovat pro SS. Konec války všichni obyvatelé vyhlíželi s velkou touhou opět se vrátit domů.

Než se jejich sen splnil, došlo 19. dubna 1945 k sestřelení amerických bombardérů v prostoru Sedlčanska, při němž padlo do zajetí osm amerických letců, kteří byli po výsleších SS na rozkaz

generála Karrasche, velitele cvičiště, zavražděni. Jejich těla byla následně naházena do vyhloubené jámy, překryté vrstvou kompostu. Místo vraždy amerických letců pod Konopištěm se stalo první zastávkou Expedice 80. S tragickou historií zde žáky seznámil PhDr. Tomáš Zouzal, autor publikací Zabráno pro SS a Na cvičišti SS.

Jako druhá zastávka následovalo letiště u Nešvic s pohledem k místům, kde se nacházel internační tábor Bystřice. V něm byli za války vězněni členové smíšených česko-židovských rodin. Mezi vězně patřil i později velmi populární herec Miloš Kopecký, který řadu let na vzpomínkové akce do Bystřice zajížděl. Výkladu se zde ujal historik a místostarosta města Bystřice Mgr. Daniel Štěpánek. Součástí cvičiště byly rovněž i pracovní-výchovné a koncentrační tábory (po organizační stránce podobky koncentračního tábora Flossenbürg, nacházející se na Hradištku a ve Vrchotových Janovicích), s nimiž se žáci seznámili prostřednictvím projekce.

Cesta pak pokračovala do Neveklova, centra vystěhovaného prostoru. Dokumentarista Václav Šmerák, předseda spolku Mezi řekami a organizátor výpravy, představil tehdejší život v okupovaném

městě a promítl videozáznam s rekonstrukcí odchodu obyvatel z Neveklova. Jeho slova doplnil v dalším promítaném dokumentárním úryvku historik Mgr. Michal Sejk, který je v současné době vedoucím okresního archivu v Benešově a místostarostou města Neveklov.

Počasí pozvolna začínalo Expedici 80 přát. Cestu z Neveklova dále na jih doprovodil sestřih k historii vzniku cvičiště, kdy žáci slyšeli jména všech zabraných obcí i vzpomínky pamětníků. Výprava posléze dorazila do Kamýku nad Vltavou, kde ji očekávali PaedDr. Josef Velfl, historik a ředitel Hornického muzea v Příbrami, a kamýcký místostarosta Ing. Josef Vencovský. Do těchto míst před osmdesáti lety dorazil konvoj prchajících útvarů SS od Benešova s generálem Karraschem. Další část jednotek ze cvičiště se mezitím podílela na potlačování Pražského povstání, avšak díky benešovským a okolním železničářům bránícím průjezdu na Prahu se jim přesun plně nezdařil. V posledních válečných dnech generál Karrasch vyjednával s revolučním Okresním národním výborem v Benešově o stažení z přilehlého cvičiště SS, které vyústilo v kapitulaci. Jeho cílem bylo dostat se do zajetí k Američanům, kteří již stáli na demarkační čáře mezi Plzní a Českými Budějovicemi.

Historik Josef Velfl poutavě vyprávěl o tom, jak za komunismu pátral po historii Američanů v Kamýku, a členy expedice seznámil s událostmi, které se zde před 80 lety odehrály. Karrasch tu 9. května kapituloval před vysoce postaveným důstojníkem americké armády, tehdy plukovníkem Creightonem Williamsem Abramsem. Ten později dosáhl hodnosti generála, stal se náčelníkem štábu armády USA a po jeho smrti po něm byl pojmenován nejmodernější bitevní tank M1 Abrams. Na kapitulaci v Kamýku se velkým dílem podílel také bývalý příslušník benešovské vojenské posádky čs. armády a reprezentant kamýckého revolučního národního výboru kpt. Josef Zvěřina. Ten se s nasazením života zásadním způsobem zasloužil o zprostředkování jednání mezi Američany vedenými plk. Abramsem a velitelem výcvikového prostoru SS Karraschem.

Američané byli v prostoru Kamýku nad Vltavou vlastně na území, které měla obsadit Rudá armáda, a s několika lehkými auty Jeep Willys převezli nejvyšší německé důstojníky do zajetí na demarkační linii. Členy Expedice 80 u kamýckého mostu překvapily dva autentické vozy Jeep, pamatující boje 2. světové války, ve kterých dojeli na setkání Ing. Pavla Mácha a pana Snopek. Po vyslechnutí příběhu o kapitulaci vojsk SS položily žákyně devátých tříd

k pomníku Creightona Williamse Abramse květiny. Díky němu, Zvěřinovi a benešovskému národnímu výboru se před 80 lety podařilo zabránit krveprolití, které Benešovu hrozilo.

Po cestě z Kamýka následovalo promítání filmu Městského muzea Sedlčany „Vystěhování Sedlčanska a Neveklovska 1942–1945“. Právě když film končil, vjížděl autobus do Sedlčan. Hosty z Benešova zde v muzeu přivítali sedlčanský starosta Ing. Ivan Janeček s ředitelem muzea Mgr. Davidem Hrochem, který je následně seznámil s expozicí a zejména obdobím války. Na zpáteční cestě domů se vyprávění uzavřelo promítaným vyprávěním pamětníků a slovy PhDr. Jana Jiráně, Ph.D. o tom, jak vznik cvičiště zasáhl do života tehdejších dětí a žáků škol.

V závěru Expedice 80 účastníci odměnili historiky a pořadatele potleskem s přáním, aby se podobná výprava v budoucnu konala častěji. Poděkování za její realizaci patří městu Benešov, které expedici podpořilo prostřednictvím odboru školství, kultury a sportu. Iniciativa společenství Mezi řekami se zde setkala s kladnou odezvou a díky ochotě zúčastněných historiků a vyučujících dala vzniknout zajímavé a originální akci. Formou zážitkové pedagogiky se u již třetí poválečné generace značně rozšířilo povědomí žáků o regionální historii, jak v závěru expedice s díky konstatoval benešovský místostarosta Jakub Hostek.

Poděkování patří zejména městu Benešov za grantovou podporu celého projektu.

Benešov*

PROJEKT VÁCLAV ŠMERÁK, MEZI ŘEKAMI – LIDÉ BEZ DOMOVA
Mob.: 603 196 678, e-mail: V.SMERAK@SEZNAM.CZ
FOTOGRAFIE Z EXPEDICE 80 VOJTĚCH PAVELČÍK
LETECKÉ FOTOGRAFIE STŘEDNÍCH ČECH JIRKA JIROUŠEK

ODBORNÁ SPOLUPRÁCE NA PROJEKTU PhDr. TOMÁŠ ZOUZAL, Mgr. DANIEL ŠTĚPÁNEK, PaedDr. JOSEF VELFL, PhDr. JAN JIRÁŇ, Ph.D.

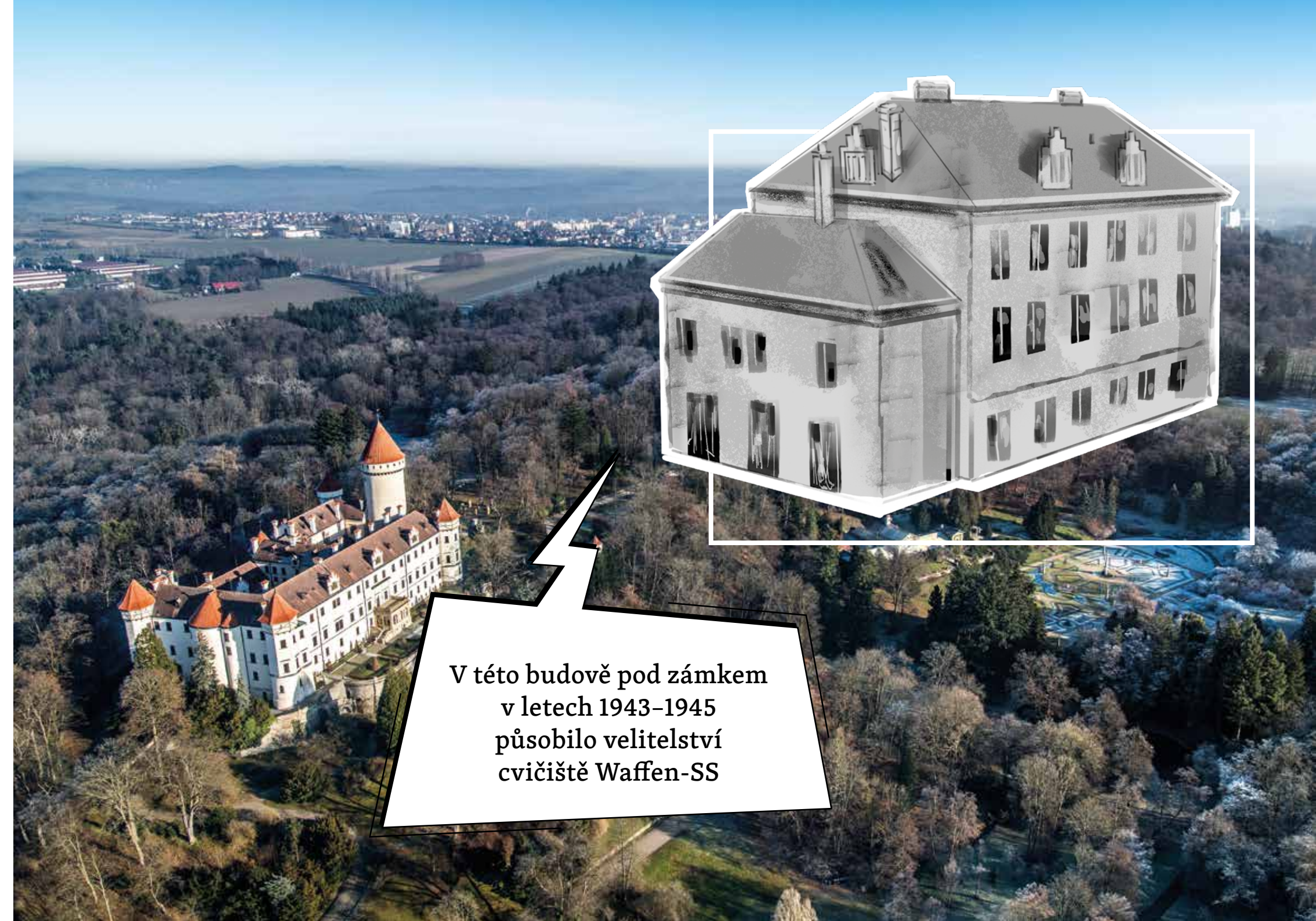
PŘÍSLUŠNÍCI SS A POVRAŽDĚNÍ AMERICKÝCH ZAJATCŮ NA KONOPIŠTI: PŘÍPAD Z DUBNA 1945

PhDr. Petr Hertel, Ph.D.

Zámek Konopiště u středočeského Benešova, nejpůvodněji hrad asi z konce 13. století, má za sebou bohatou minulost. Například v období pozdního středověku byla jeho vlastníkem jedna z větví Šternberků, k níž patřili takoví zástupci tehdejšího českého katolického panstva jako třeba Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, stojící v čele tzv. Jednoty zelenohorské, jež roku 1467 zahájila povstání proti králi Jiřímu z Poděbrad. Dnes je historie zámku spojována především s působením arcivévody Franze Ferdinanda d'Este. Ten, od roku 1896 následník rakousko-uherského trůnu, koupil Konopiště už v roce 1887 a mj. ještě krátce před svým zavražděním v bosenském Sarajevu 28. června 1914, vnímaným za tak podstatné pro následné vypuknutí první světové války, zde hostil německého císaře Viléma II. Po roce 1918 převzal zámek československý stát.

Svoji specifitější roli mělo Konopiště ovšem sehrát i později, v době Protektorátu Čechy a Morava a druhé světové války. Prvotním předpokladem pro to bylo zřízení rozsáhlého cvičiště Waffen-SS v oblasti středočeského Posázaví a Povltaví, realizované od roku 1942. V rámci toho došlo do roku 1944, kdy rozloha výcvikového prostoru přesáhla 440 čtverečních kilometrů, k nucenému vysídlení velké části obyvatelstva z více než 150 vesnic a městeček v dotyčných částech Benešovska, Sedlčanska a Voticka. Dodejme, že ještě předtím se na německé straně vyskytly i projekty pro vytvoření zcela nových cvičišť v nejbližším okolí pro potřeby Wehrmachtu.

*Foto na str. 16–17:
Historik Josef Velfl s účastníky Expedice 80 v Kamýku nad Vltavou*

**V této budově pod zámkem
v letech 1943–1945
působilo velitelství
cvičiště Waffen-SS**

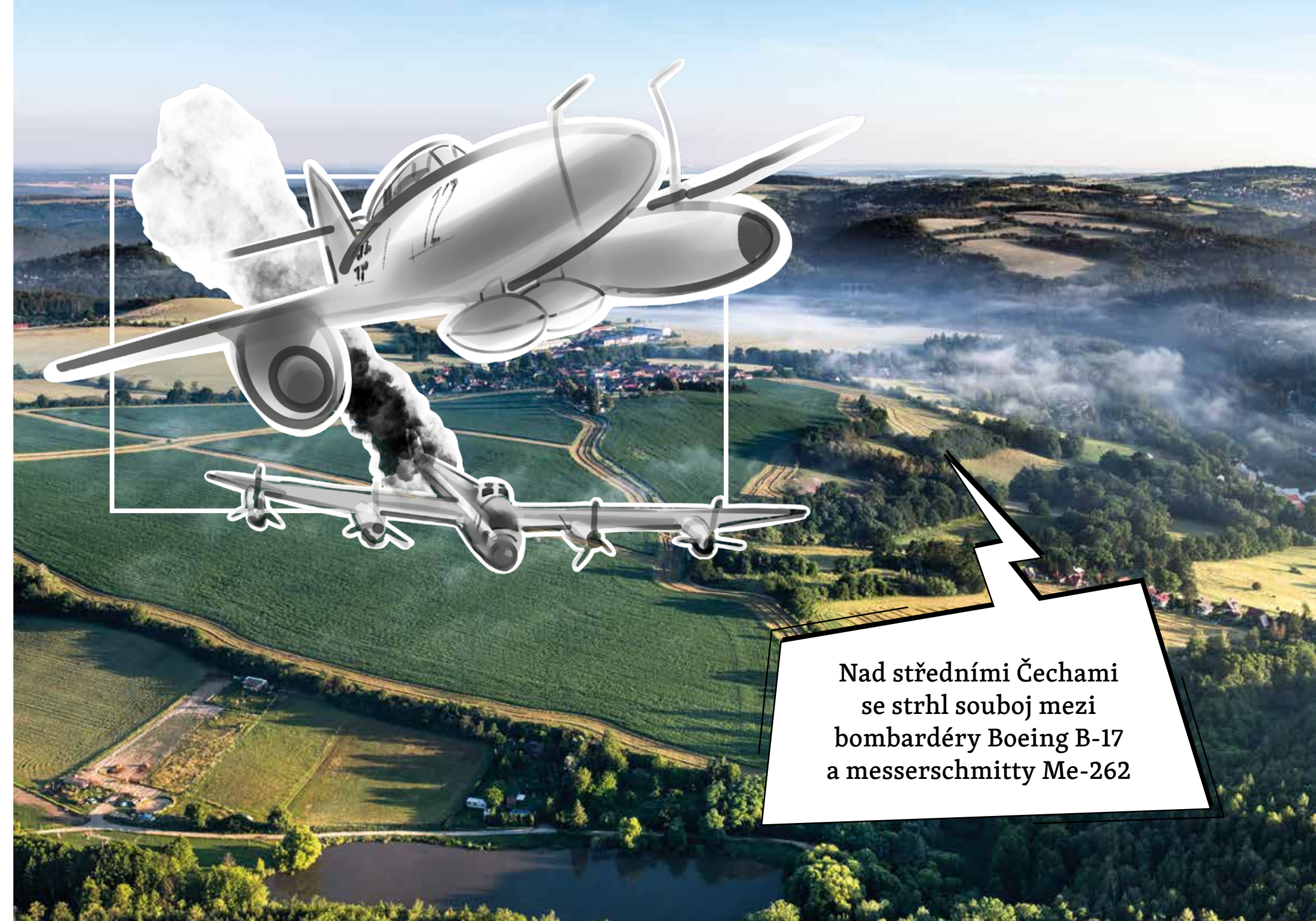
S komplexem tzv. SS-Truppenübungsplatz Beneschau nebo od října 1943 Böhmen (čili vojenského cvičiště SS Benešov, resp. Čechy) byla svázána činnost nově zřízených vojenských škol SS pro ženisty, dělostřelectvo, pancéřové granátníky a útočná děla, resp. stíhače tanků. Jeho součástí se staly také menší kárné, pracovní či koncentrační tábory, po organizační stránce zčásti pobočky koncentračního tábora Flossenbürg. Zároveň zakládání zemědělských tzv. SS-Hofů na tomto území může asi poskytovat další reálný podklad pro tvrzení označující vznik cvičiště jako přípravu k budoucí germanizaci českého prostoru. Každopádně v regionu jižně od Prahy se tímto zformoval specifický celek. Opakovanými návštěvníky při zdejších manévrech byli státní ministr pro Čechy a Moravu Karl Hermann Frank nebo vrchní velitel Waffen-SS v protektorátu hrabě von Pückler-Burghauss.

Na Konopiště, nacházející se na okraji prostoru, přesídlilo v březnu 1943 z města Benešov jeho velitelství. To v této době již spočívalo v rukou SS-Oberführera Alfreda Karrasche, povýšeného pak v průběhu roku 1944 na SS-Brigadeführera. Na konci války v květnu 1945 zasáhly zdejší jednotky proti českému povstání a vzápětí ustupovaly před sovětskou Rudou armádou směrem na západ, do amerického zajetí. Jen krátce předtím přitom došlo k události, kdy do rukou místních SSmanů padla skupina příslušníků americké United States Air Force (USAAF).

**Ministr pro Čechy a Moravu
Karl Hermann Frank:
14. března 1942
bylo zahájeno vystěhování
30 000 Čechů z domovů
ve středních Čechách.**

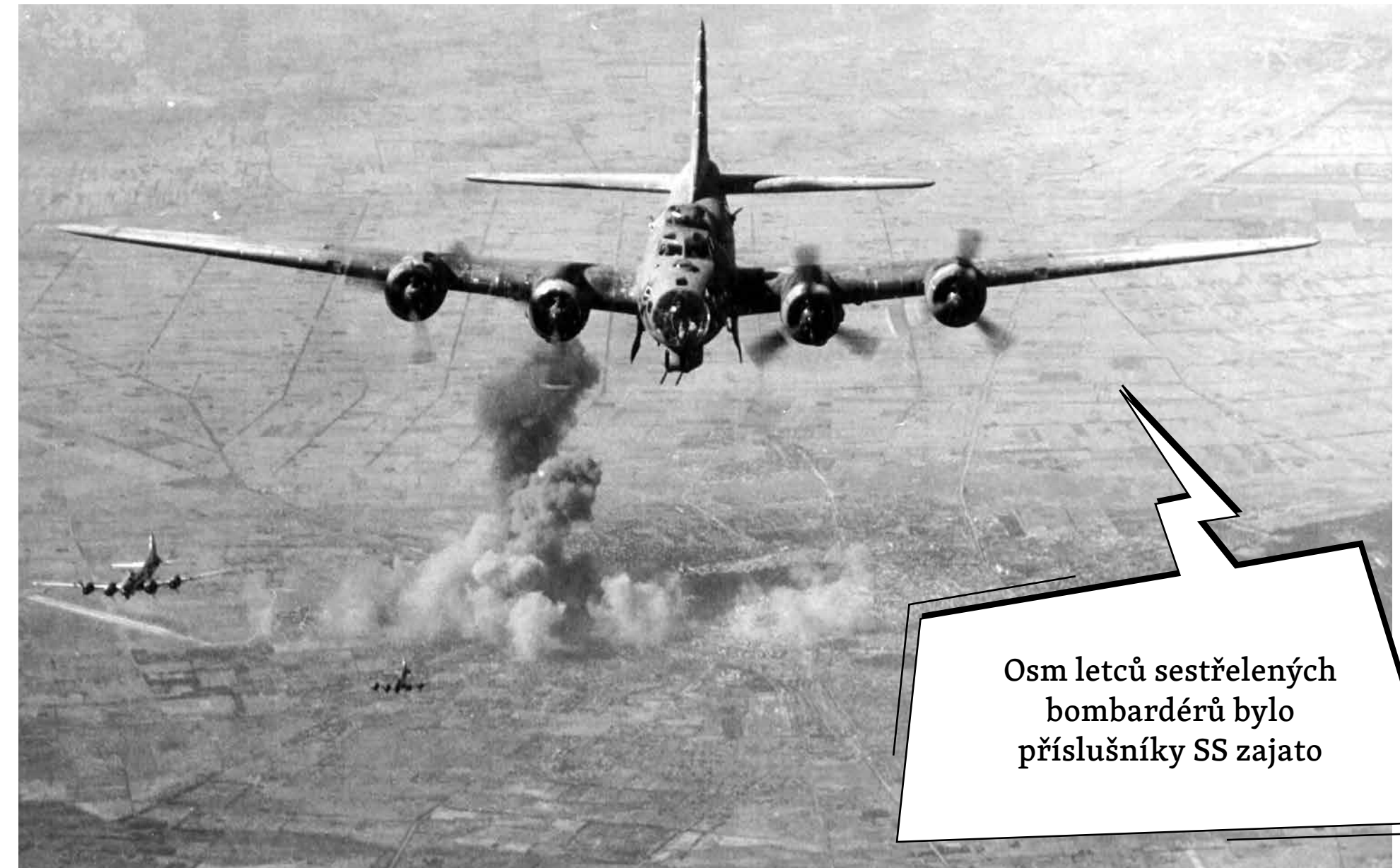

Když se v osudný čtvrtek 19. dubna 1945 objevily nad českým prostorem početné svazky amerických bombardérů Boeing B-17 doprovázené stíhačkami P-51 Mustang s cílem udeřit na železniční objekty v saské Pirně, Ústí nad Labem a Karlových Varech, ocitla se část této síly nad jižní částí středních Čech. Proti ní vystartovaly z pražského ruzyňského letiště desítky německých messerschmittů (Me-262) a po poledni se nad středními Čechami strhl vzdušný souboj, jenž si vyžádal ztráty na obou stranách. Jeden z amerických B-17, vážně poškozen útokem německé stíhačky, explodoval a jeho pádem právě na území benešovského cvičiště SS zahynulo 7 členů posádky, 3 zbývající se stačili zachránit skokem na padácích.

Nad středními Čechami
se strhl souboj mezi
bombardéry Boeing B-17
a messerschmitty Me-262

Rovněž v prostoru nad cvičišťem došlo k poškození jiného amerického bombardéru, z něhož na rozkaz velitele posádky vyskakalo 7 jejích členů. Tento letoun byl pak po novém německém napadení nad oblastí Plzně opuštěn i zbytkem posádky a nakonec se zřítil v Krušných horách. Jeden z parašutistů, kteří ho opustili už nad cvičišťem, radiotelegrafista Peter Malires, byl hned po dopadu zastřelen maďarskými příslušníky SS, patřícími k těm, kteří byli do pátrání po těchto letcích nasazeni. Další, zadní střelec Newton Parker se skrýval v lesích a při postupu na západ se mu nakonec i za pomoci českého železničáře podařilo dostat se ke svým krajanům – americké Pattonově armádě postoupivší do západních Čech. Ostatních pět, společně s trojicí parašutistů z prvního sestřeleného bombardéru, bylo příslušníky SS zajato. Poznamenejme, že oba letouny patřily ke 490. bombardovací skupině, která tvořila součást americké 8. letecké armády operující z anglických základen (byť je v souvislosti s nálety na Ústí nad Labem z 19. a každopádně předchozím ze 17. dubna 1945 zmiňována též účast 15. letecké armády, využívající letišť v Itálii).

**Osm letců sestřelených
bombardérů bylo
příslušníky SS zajato**

Ilustrační foto

Dohromady osm zajatých Američanů bylo převezeno na konopišťské velitelství. Tam byli zhruba od 17. hodiny podrobeni výslechu, vedenému SS-Brigadeführerem Karraschem, a následně, asi okolo 22. hodiny, byli odvedeni na nedalekou silnici a tam zastřeleni ranou do týla. Jejich těla odvezli SSmani na louku u zemědělské usedlosti v blízkém okolí, kde je vyskládali do vyhloubené jámy, překryté pak vrstvou kompostu.

**Velitel cvičiště SS Alfred Karrasch
vydal 19. dubna 1945
rozkaz k zavraždění
8 zajatých amerických letců.**

Na základě jistých důkazů se už těsně po válce začal tento případ prošetřovat i za asistence dvou kapitánů amerického letectva z Plzně, kteří v září 1945 navštívili Benešov. Ale teprve koncem roku 1946 bylo v podstatě náhodou objeveno místo, kde byli zastřelení letci pohřbeni. Pak již na americké vojenské misi spočinula 15. ledna 1947 exhumace jejich ostatků, uložených později na americkém vojenském hřbitově v belgickém Neuville-en-Condroz.

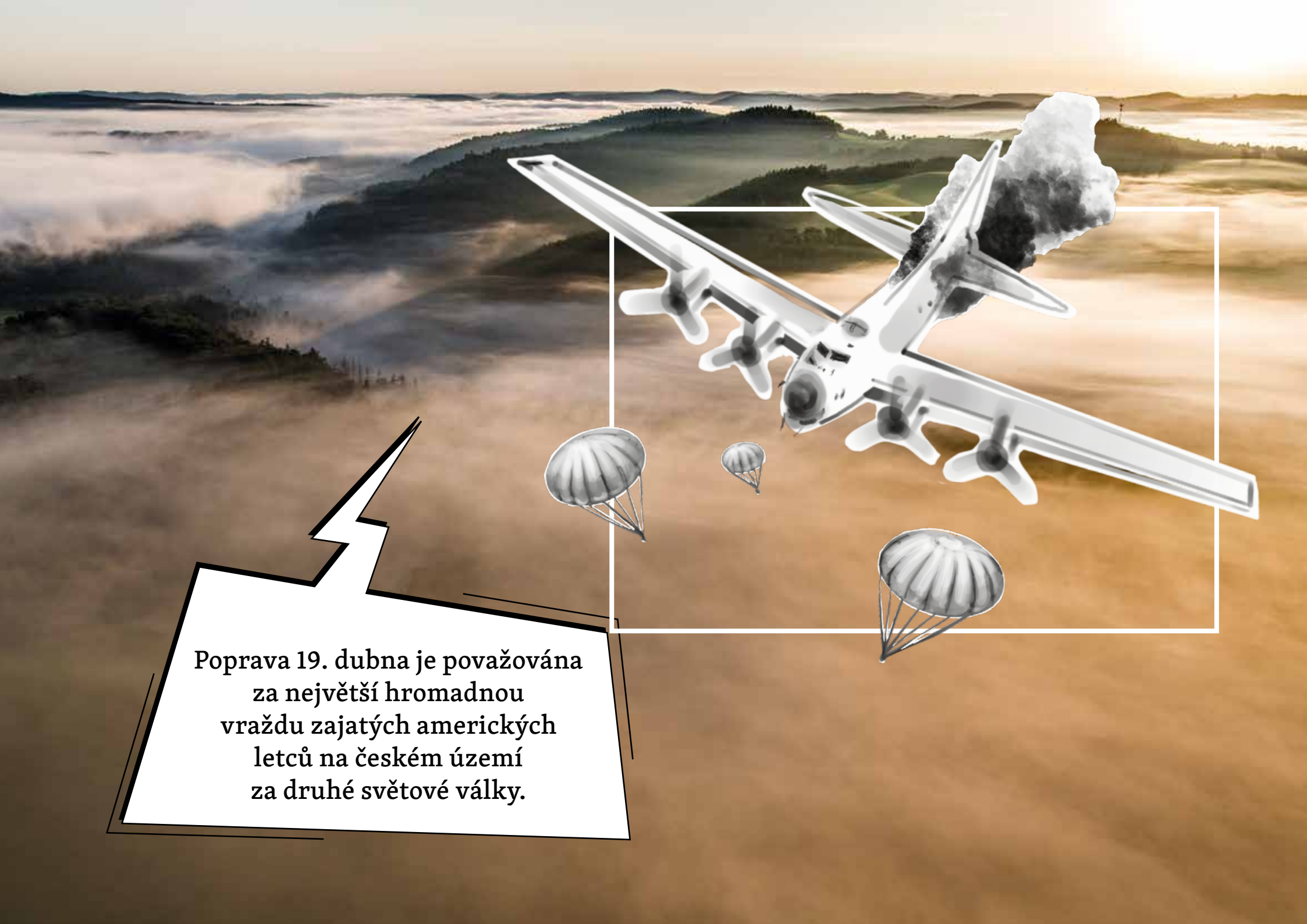
Slavnostní vzpomínka u pomníku zavražděných amerických letců na Konopišti. Foto: Radek Plavecký, Novinky

Poukazuje se na určitou mimořádnost tohoto případu, označovaného za největší hromadnou vraždu zajatých amerických letců na českém území za druhé světové války. Lze upozornit na ženevskou konvenci z roku 1929, která válečným zajatcům z řad západních Spojenců v německém držení nejobecněji slibovala přece jen lepší zacházení oproti třeba válečným zajatcům sovětským. Na druhou stranu ale zrovna případy lynčování a zabíjení dopadených spojeneckých letců z německé strany nebyly v reálu ničím neobvyklým. Je připomínán i tajný rozkaz Reichsführera-SS Heinricha Himmlera, nařizující nakládat se zajatými spojeneckými letci jako s teroristy; a uvádí se, že sami Američané po válce soudně stíhali osoby z německých řad zodpovědné za usmrcení více než 1 200 sestřelených letců.

Pokud by na bázi běžných rozkazů mělo být standardem převezení zajatců na letiště v pražských Kbělech a jejich výslech specialisty z Luftwaffe, onu „mimořádnost“ skutečného rozhodnutí konopišťských velitelů SS jistě podněcuje, kromě blížícího se konce války a faktu, že oni sami jen o několik málo týdnů později našli určitou „spásu“ zrovna v americkém zajetí (přijatelnější než alternativa zajetí sovětského), i tvrzení vztahující se čistě k jejich osobním vazbám. Na jednu stranu sám Karrasch měl mít totiž informace o osudu svého syna, který byl jako zajatý kapitán německé ponorky

držen v relativně příznivých podmínkách v USA. Na stranu druhou dosti rozhodující však mohl být vliv jeho zástupce SS-Sturmbannführera Otty Haupricha, rozčileného během výslechu zajatců, že terčem náletu bylo Ústí nad Labem, kde pobývala jeho rodina, přičemž se mu měl jeden z letců dokonce vysmívat.

V každém případě, Karrasch, Hauprich a další v případě angažování poté jaksi sami unikli zvláštní pozornosti Američanů, a to přesto, že Hauprich měl být koncem roku 1946 vydán Československu, avšak považovalo se to za omyl, takže byl brzy vrácen zase zpět do amerického zajateckého tábora v Dachau. Mnohem později, od roku 1971, a vlastně z prvotní iniciativy československé StB, proběhlo formální trestní stíhání v této věci za jisté spolupráce mezi komunistickým Československem a západoněmeckou spolkovou republikou. Zatímco ale Karrasch už v roce 1968 zemřel, vyšetřování Otty Haupricha, jež v letech 1976–78 vedlo státní zastupitelství v západoněmeckém Trevíru, bylo vzhledem k popírání vyšetřovaného a nedostatku důkazů zastaveno. Podobně, případně navíc s pohledem na případ jako již promlčený, dopadlo v SRN vyšetřování dalších bývalých SSmanů, kteří se na konopišťském povraždění amerických zajatců v dubnu 1945 přímo podíleli.

Poprava 19. dubna je považována za největší hromadnou vraždu zajatých amerických letců na českém území za druhé světové války.

SESTŘELENÍ AMERICKÉHO BOMBARDÉRU B-17 NAD SEDLČANSKEM

Tomáš Renger
(absolventská práce, 9. ročník ZŠ Propojení, Sedlčany)

Z brožury pana Hartmana jsem vybral příběh pana Františka Veselého, kterému bylo tehdy necelých patnáct let jako je teď mně, a tak jsem si říkal, že moje zvědavost by byla asi stejná jak ta jeho. Příkazy okupantů mu nezabránily, aby se ihned spolu s kamarádem nevypravil na místo tragédie. Směr měli vcelku jasný – buď sestrouňské lesy nebo Kolihovaly. Posádka letadla byla ještě ve vzduchu, když utíkali kolem Panského mlýna směrem na Zberaz. Snad byli ze sedlčanských kluků tenkrát jedni z prvních, kteří doběhli k letcům ležícím u cesty v polích.

Jejich těla byla zohavena, chyběly jim boty a jiné součásti oděvů. Kolem jejich těl byly položeny polní květiny. Setkali se také s kluky z okolních vsí a ti jim řekli, kde leží další trosky letadla. Poklusem běželi k trupu, ležícímu v lese. Ten hořel stejně jako les kolem. Zde měli tak trochu smůlu, jednak že tu a tam vybuchovala munice, ale zejména proto, že za malou chvíli po jejich příchodu je vyhnali němečtí vojáci až na kraj lesa. Jejich „kořist“ byla

minimální: jen několik prázdných nábojnic. Ještě jim kluci, snad ze Sestrouně, poradili, kde leží jeden motor. Tady mohli rozhojnit svoji kořist, ale neměli žádné nářadí na demontáž. Zbýval ještě ocas letadla, který hlídal jeden voják. Choval se k nim podle vyprávění dobře, ale do letadla je nepustil. Velice mlhavě si pan František Veselý pamatuje, že byly přivezeny rakve a do nich pak uloženy pozůstatky pilotů. Domů se vrátili pozdě večer.

Ještě jedna vzpomínka patří květinám kolem mrtvých těl. Ty mohly být příčinou velké tragédie. Toto němé gesto sympatií k mrtvým velmi pobouřilo velitele komandatury SS v Sedlčanech, který se na místo trosek záhy dostavil se svými podřízenými. Někdo z nich prohlásil, že za tento čin by mělo být všechno české obyvatelstvo z okolí postříleno. Nakonec naštěstí k ničemu takovému nedošlo a letci mohli mít i řádný pohřeb, který nejprve nechtěl velitel komandatury ani povolit.

Foto na str. 32–33:
Historik Tomáš Zouzal s účastníky Expedice 80 u pomníku amerických letců v Benešově

Foto na str. 35:
Historik David Hroch provádí členy expedice v Městském muzeu Sedlčany

Nalezené zbytky amerického
bombardéru uložené
v městském muzeu
v Sedlčanech

ODCHOD VOJSK SS Z BENEŠOVA A CVIČIŠTĚ SS

Ing. Čestmír Velíšek

V tomto článku bych chtěl stručně popsat skutečnosti, které se týkaly Benešovska během blížícího se konce 2. světové války. Týká se to především ustavení ilegálního Okresního národního výboru (ONV) v Benešově a posléze důležitých a složitých jednání mezi velitelstvím cvičiště vojsk SS na Benešovsku (SS-Truppenübungsplatz „Böhmen“) a tímto ONV. Tato jednání prakticky vedla k ukončení činnosti tohoto cvičiště a k odsunu vojsk SS z Benešovska a Vlašimska a z prostoru samotného cvičiště.

BLÍŽÍ SE KONEC VÁLKY

V důsledku blížící se válečné fronty jednak ze západu, kde postupovali Spojenci z Německa směrem k Plzni, ale především z východu, kde se v průběhu dubna blížila Rudá armáda již z prostoru Moravy do Čech, narůstalo ve středních Čechách výrazné protiněmecké odbojové hnutí. To následně vyústilo až ke květnovému ozbrojenému povstání zejména

v Praze, ale posléze i v dalších místech Protektorátu Čechy a Morava.

Tak, jak se německá armáda postupně dostávala do obklíčení postupujícími vojsky Rudé armády, začala si připravovat ústup směrem na západ. Než padnout do rukou Rudé armády, raději Němci vše podřídili tomu, aby byli zajati především americkou armádou. Přes prostor středních Čech chtěla směrem na západ ustoupit především velká část skupiny armád „Střed“ („Mitte“) pod vedením maršála Ferdinanda Schörnera, která měla současně uvolnit ústupovou cestu pro další frontové bojové německé jednotky z východu směrem do amerického zajetí.

Organizovaný ústup do amerického zajetí byl nakonec i jedním z posledních úkolů a cílů velitele cvičiště vojsk SS na Benešovsku SS-Brigadeführera a generálmajora Waffen-SS Alfreda Karrasche. Tomu však předcházela ještě jedna akce v průběhu květnového Pražského povstání, kdy

Foto na str 36–37:

Zastávka na letišti u Nesvačil. Historik a místostarosta města Bystřice Daniel Štěpánek hovoří o nedalekém internačním táboře, kde byli za války vězněni členové smíšených česko-židovských rodin

Ilustrační foto: Pražské povstání.
Ozbrojení povstalci
na obrněnci s nápisem
Smrt německým vrahům
ve Strašnicích.

na příkaz generála Karrasche vyrazily dne 5. května 1945 z prostoru cvičiště SS tanky a další obrněná technika proti pražským barikádám. Karrasch byl v té době odhodlán potlačit český odpor všemi prostředky. Tvrdil, že nebude šetřit ani děti a ženy.

Hlídky SS, zesílené již 4. května, obsadily v poledne 5. května nejen ulice Benešova, ale i všechny výpadové spoje z města, tj. silnice, cesty, železniční trať. Generál Karrasch v té době udržoval v prostoru cvičiště podle některých údajů 25 000 až 35 000 SSmanů v bojové pohotovosti (podle jiných údajů jich bylo „jenom“ něco kolem 20 000).

Okresní národní výbor v Benešově byl ustaven ilegálně asi v polovině dubna 1945. Tento výbor byl složen jednak z důstojníků bývalé československé armády, jednak z příslušníků různých odbojových skupin a z pokrokových vlastenců. Výbor byl nakonec třináctičlenný a předsedou se stal na základě vzájemné dohody Ladislav Bartoň, člen KSČ.

Přestože rozhlasové vysílání z Prahy po vypuknutí povstání dne 5. května 1945 vyzývalo k ozbrojenému odporu vůči německým okupantům, bylo na jednání ONV rozhodnuto, že vzhledem ke složitosti situace na nedalekém SS cvičišti ozbrojené povstání jako takové nevypukne. Bylo ale rozhodnuto, že veškeré úsilí musí být přesto nasměřováno k podpoře bojující Prahy a všemi prostředky musí být

zabráněno tomu, aby Němci mohli poslat posily německé pražské posádce. Tak například bylo zabráněno tomu, aby plně vyzbrojený vlak s tanky a děly vypravený z Týnce nad Sázavou dojel přes Čerčany až do Prahy. Vlak byl zastaven před Mnichovicemi na hradle, kde na něj zahájili ozbrojení občané Mirošovic a Mnichovic palbu a současně vyzvali velitele vlaku ke kapitulaci. Němci palbu opětovali a velitel dal pokyn k jízdě zpět. Po odjezdu vlaku občané přerušili na několika místech v tomto prostoru železniční trať. Ozbrojená vlaková souprava se k večeru 5. května sunula zpátky přes Čerčany do Benešova, kde byla jediná vhodná rampa ke složení tanků a děl. Mezitím se podařilo skupině občanů z obce Mrač a železničářům uvolnit koleje v lese před Tužinkou, takže lokomotiva a tři vagóny vlaku následně vykolejily. Při střelbě z vlaku byl zasažen mračský listonoš Jaroslav Ehl, který pak za pět dní na následky zranění zemřel. Teprve pozdě v noci se podařilo Němcům vrátit zbytek vlakové soupravy zase zpět do Čerčan na nádraží. Tanky z vykolejených vagónů musely jet do Čerčan po pražcích. V Čerčanech bylo provedeno obtížné vykládání, jež skončilo až 6. května v odpoledních hodinách. Protože se vojenská technika nedala přepravovat směrem na Prahu po železnici, vrátily se tanky z čerčanského nádraží zpět do prostoru cvičiště, takže do bojů o Prahu vůbec nezasáhly.

ZAHÁJENÍ JEDNÁNÍ

Již 4. května 1945 došlo k prvním předběžným jednáním mezi členem národního výboru dr. Schenkem a německým okresním hejtmanem dr. Laumannem o možných podmínkách převzetí veřejné správy, a tím i odpovědnosti vůči českým lidem v Benešově a celém okrese. Tato jednání pak pokračovala v noci z 5. na 6. května pod záminkou udržení klidu ve městě s cílem odstranit zostřená opatření vojsk SS, zvláště pak činnost vojenských hlídek SS ve městě. Hejtman Laumann byl dokonce ochoten odjet v průběhu dopoledne 6. května na Konopiště a s velitelem vojsk SS a současně velitelem cvičiště SS-Truppenübungsplatz „Böhmen“ SS-Brigadeführerem a generálmajorem Waffen-SS Karraschem projednat jednak tyto otázky a jednak dohodnout jednání mezi zástupci velitelství vojsk SS a zástupci ONV. V té době však generál Karrasch toto jednání razantně odmítl. Tehdy ještě pohrozil, že o nějaké kapitulaci vojsk SS nemůže být ani řeči, že každý pokus o povstání anebo jen jakýkoliv neklid či násilné činnosti vůči německým vojskům v prostoru cvičiště potlačí se vší tvrdostí a brutalitou. Řekl, že tyto akce budou potřeny v „krvavé lázni“ (Blutbad), při čemž dokonce využije i ženy a děti jako rukojmí. Současně oznámil, že navíc připravuje i zákaz vycházení z domů.

Lze konstatovat, že Karrasch cíleně odmítal jakákoli jednání se zástupci ONV až do té doby, kdy začalo bezprostředně hrozit v důsledku blížící se východní fronty, že vojska SS z prostoru cvičiště nebudou mít dostatečný prostor a čas k ústupu směrem na západ do amerického zajetí. V té době patrně ještě neměl k dispozici přesné zprávy o tom, kde se již americká vojska nacházejí, a kterým přesným směrem mají tedy útvary ze cvičiště ustupovat.

V noci ze 7. na 8. května (někde se píše, že již v průběhu dne 7. května) však generál Karrasch náhle změnil své rozhodnutí a prostřednictvím okresního hejtmána kontaktoval ONV, že je ochoten k určitým drobným ústupkům. Tento návrh podal prakticky již v době, kdy velení německé skupiny vojsk „Mitte“ upustilo od plánu (kvůli ozbrojenému povstání českého lidu především v Praze) zastávaného ještě 4. května, že se ve středních Čechách budou bránit ještě asi 2 týdny a pak celé německé vojsko ustoupí v boji na západ, aby se vyhnulo ruskému zajetí. Velitel německé armády současně dne 8. května (podle některých informací to bylo patrně již v noci ze 7. na 8. května) poslal Karraschovi zprávu o tom, že vlivem rychlého postupu Rudé armády je situace na bojišti velmi kritická. Karrasch byl patrně informován i o jednáních mezi veliteli ruské a americké armády o tom, že se řeka Vltava stane jakousi dělicí hranicí mezi spojeneckými vojsky a Rudou armádou. Proto směr na západ byl i směrem pro ústup vojsk SS z prostoru cvičiště. Z těchto důvodů byl najednou Karrasch více ochotný k jednání a snažil se rychleji vyjednat s ONV v Benešově volný odchod „svých“ jednotek SS, které byly soustředěny jednak v prostoru

cvičiště a jednak v sousedních posádkách. Současně již v průběhu dne 8. května se některá vojska SS počala urychleně stahovat směrem na západ do amerického zajetí, aby tak rovněž uvolnila prostor pro ustupující německé frontové jednotky.

Po 14. hodině (podle některých údajů to bylo přesně v 15.00 hod.) dne 8. května se sešli v budově okresního úřadu zástupci ONV v čele s jeho předsedou L. Bartoněm, dále vedoucí důstojnické skupiny a současně velitel vojenského podzemního odbojového hnutí štábní kapitán Karel Volevecký, okresní velitel četnictva, německý okresní hejtmán dr. Laumann a někteří další úředníci okresního úřadu (J. Dráb, V. Hluchovský, J. Veselka). Přítomen byl i starosta města dr. Krejza. Na úvod jednání dr. Laumann informoval, že SS-Brigadeführer Karrasch povoluje vyvěsit československé státní vlajky, ale nedovoluje strhávat německé nápisy. Česká strana se s tímto však nespokojila a přednesla své požadavky týkající se evakuace jednotek SS z města a převzetí civilní a vojenské moci. Protože dr. Laumann sdělil, že o tomto může rozhodnout pouze sám Karrasch, bylo telefonicky domluveno jednání na Konopišti. Členům české delegace byla zaručena osobní bezpečnost.

**8. května ve 20.00 hod.
začala evakuace cvičiště.
Útvary Waffen-SS opustily
ráno 9. května okres Benešov**

POŽADAVKY ONV

V 15.40 odjela delegace za účasti zástupce ONV dr. Schenka a velitele důstojnické skupiny škpt. Voleveckého na Konopiště. Tato delegace byla doprovázena starostou města dr. Krejzou a dr. Laumannem, který předtím v Benešově abdikoval na funkci německého okresního hejtmána. Podporučík Dráb byl v Benešově ustanoven zástupcem škpt. Voleveckého pro případ, že by bylo nutno přijmout okamžitá rozhodnutí ve věci případného zatčení či popravení vyjednávačů. V té době si nemohl být nikdo jist, co případně Karrasch či esesáci provedou a jak se k české delegaci zachovají.

Po příjezdu na Konopiště byli parlamentáři odvedeni do budovy bývalé pošty, kde byl hlavní Karraschův stan.

Delegace již byla ve velké místnosti očekávána samotným generálem Karraschem, jeho zástupcem SS-Obersturmbannführerem Hauprichem a byl zde i jakýsi Unterscharführer jako zapisovatel. Když zástupci delegace přednesli první požadavek na bezpodmínečnou kapitulaci, odpověděl okamžitě Hauprich, který vlastně za německou stranu vedl vyjednávání, že „ani Čechům a ani Rusům nebudou SS útvary kapitulovat za žádnou cenu. Budou-li kapitulovat, tak jen Američanům...“. Nato předal jménem české delegace škpt. Volevecký generálu Karraschovi následující podmínky:

- Zastavit vysílání posil na Prahu.
- Zastavit boj s partyzány v prostoru Lukavec a jednotky z celého Vlašimska stáhnout na cvičiště.
- Ihned evakuovat jednotky SS z Benešova a Vlašimi a ponechat kasárna a sklady zcela neporušené.
- Odejít v jediném pochodovém proudu na západ přes Vltavu a tam se bez boje vzdát spojencům.
- Nevyhodit vojenské a vojskem obsazené objekty do povětří, jak byl projeven úmysl.
- Zanechat neporušená všechna veřejně prospěšná zařízení, jako vodárny, elektrárny, mosty, železnice apod.
- Předat ihned část zbraní národnímu výboru.
- Nepodniknout žádné násilné činy proti civilnímu obyvatelstvu.
- Pro kontrolu dodržení podmínek ze strany SS a odsunu přes Vltavu půjdou s útvary SS čsl. důstojníci.

Po delším projednávání, debatování a upřesňování jednotlivých bodů byly tyto podmínky generálem Karraschem sice přijaty, ale s určitými požadavky. Zde se patrně ukazuje určitá nedostatečná informovanost české delegace o rychlosti postupu Rudé armády a o celkové situaci, neboť se snažili přimět k odchodu nacistická vojska SS za každou cenu, pouze s tou výhradou, že je nutné zabránit případnému vraždění českého obyvatelstva a ničení majetku. Současně se ještě v té době snažili zabránit i přesunům vojsk SS jako posil směrem ku Praze a také uvolnit prostor pro postupující Rudou armádu tak, aby se v tomto místě vojska SS nechtěla zastavit a nezačala se urputně bránit. Tato snaha je právě vidět z výše uvedených podmínek.

„ani Čechům a ani Rusům
nebudou SS útvary kapitulovat
za žádnou cenu.
Budou-li kapitulovat,
tak jen Američanům...“

POŽADAVKY VELITELSTVÍ CVIČIŠTĚ SS

Vzhledem k výše uvedenému jsou proto zajímavé naopak podmínky Karraschovy, které jsou z hlediska vojensko-taktického právě ke skutečnému stavu vojenské situace ve středních Čechách ke dni 8. květnu 1945 poměrně dobře promyšleny. Těžily určitým způsobem patrně z některých mylných či nepřesných představ zástupců české delegace o skutečné frontové situaci. Podmínky, resp. požadavky generála Karrasche byly tedy následující:

- Zaručení hladkého přesunu jednotek SS přes Vltavu národním výborem. Z české strany nebude podniknuta žádná bojová akce, která by tento odsun rušila a přítomní čsl. důstojníci odstraní eventuálně vzniklé konflikty. Z malých přestřelek a incidentů nebudou z německé strany vyvozovány důsledky a represálie.
- V případě, že by byly útvary SS napadeny, vyhodí silný německý zadní voj všechny objekty v Benešově a na cvičišti SS do vzduchu. (Toto nebylo podmínkou, ale pouze Karraschovou poznámkou).
- Národní výbor přejímá péči o německé civilní uprchlíky (ženy a děti) z východního Slezska, umístěné v Benešově.
- Ze zbraní uvolil se generál Karrasch předat 300 pušek a po 120 nábojích, 10 čs. kulometů T 26 s 10 000 náboji, 10 pancéřových pěstí, 1 vozidlo s 2 pohyblivými kulomety a 1 flak ráže 2 cm se střelivem, 8 automatických pistolí s 800 náboji a 4 pistole. Tyto zbraně budou předány 8. května ve 20.00 hod. zplnomocněným zástupcům národního výboru.
- Nákladní vozy zabavené vojsky SS v okrese Votice a Benešov budou podle možnosti předány v oblasti, kde se ústupová kolona setká s Američany, doprovázejícím čs. důstojníkům.
- Velitelé dislokovaných jednotek podléhajících velitelství SS cvičiště „Böhmen“ budou vyrozuměni, že se musí řídit těmito příkazy. Bude vydán zákaz přestřelek.
- 8. května ve 20.00 hod, kdy začne evakuace cvičiště, převezmou hlídky národního výboru odpovědnost za klid a bezpečnost německého a českého obyvatelstva. Hlídky zbraní SS opustí ráno 9. května okres Benešov.

Z dochovaných zápisků škpt. Voleveckého z té doby bylo patrné, že členové delegace byli vcelku s výsledkem jednání spokojeni a do určité míry snad i překvapeni náhlou ústupností generála Karrasche. Nikdo z nich ovšem nemohl tušit, že Karrasch touto úmluvou zajišťuje podřízeným jednotkám spolehlivou ústupovou cestu směrem na západ, zcela ve smyslu rozkazu velitele skupiny armád „Mitte“, polního maršála Schörnera. Současně tím viděl krásnou možnost vyklidit v nejbližších hodinách prostor cvičiště v souladu s podmínkami obsaženými v úmluvě – tj. hladký přesun svých vojsk bez jakýchkoliv překážek z české strany, bez zdržení a případných ztrát. Úkol zajišťovat klidný ústup jedním pochodovým proudem vlastně převzali čs. důstojníci pověření ONV.

SMLOUVA O OPUŠTĚNÍ CVIČIŠTĚ

Naši vyjednávači pak Karraschovi sdělili, že výše uvedené podmínky musí schválit celý národní výbor. Bylo dále domluveno, že k podpisu ujednání znovu přijedou zástupci národního výboru asi v 19.00 hod. na Konopiště. Na zasedání ONV, které bezprostředně následovalo po návratu delegace do Benešova, byly uvedené podmínky jednomyslně schváleny. Z pohledu ONV to bylo prakticky jediné východisko ze situace, která byla prakticky stále ještě plně v rukou asi 20 000 SSmanů ve městě i na cvičišti. Jakýkoliv boj proti nim by měl za následek jen velké oběti na životech a majetku.

K podpisu ujednání odjel až po 19.00 hod. škpt. Volevecký spolu s dr. Ditrichem. K převzetí dohodnutých zbraní jel s nimi škpt. Otruba. Tato úmluva byla na Konopišti podle některých informací kolem 20. hodiny podepsána. Přesto se delegace dlouho nevracela. Proto nastala v Benešově dlouhá doba napjatého čekání, neboť do návratu delegace nesmělo být z české strany podniknuto nic, co by mohlo dohodnuté podmínky zrušit. Mezitím SSman-ské skupiny opouštěly město a přitom vykrádaly skladiště a střílely. Podle některých dochovaných informací bylo stříleno z kulometu i před budovou okresního úřadu a dokonce byl hozen granát pod okno.

Obyvatelé města, kteří již byli informováni o průběhu vyjednávání, však raději vzhledem k nebezpečné situaci nevycházeli z domů. Rovněž vyvěšování státních vlajek se mohlo stát až na pokyn výboru. Teprve ve 23.15 hod. přijelo auto s delegací z Konopiště s podepsaným ujednáním před budovu okresního úřadu. Ihned byly zajišťovány všechny objekty a budovy, které nebyly zajištěny již dříve po jejich opuštění Němci, byly vyvěšovány státní vlajky a byly přemalovávány německé nápisy. Současně byly vyvěšovány (již od 3. května připravené) plakáty národního výboru s pokyny obyvatelům. Tyto plakáty byly vytištěny v tiskárně pana Hrušky.

O půlnoci odjela z Benešova skupina čtyř čl. důstojníků, kteří měli zajišťovat klidný a bezproblémový odsun vojsk SS až přes Vltavu. Byli to kpt. gen. štábu Brož a poručíci Moravec, Kverka a Hammer. Přes noc byl prakticky celý prostor cvičiště vojsk SS vyklizen a jednotky SS se snažily v dosti velkém spěchu a i zmatku překročit Vltavu v prostoru u Kamýka, aby se co nedříve dostaly k Američanům do zajetí. Že to nebylo ještě tak jednoduché, svědčí i další události, k nimž došlo například nedaleko města Příbram v prostoru obce Slivice. Ale to je zase jiná kapitola.

Karel Volevecký
se svými
spolupracovníky

KAREL VOLEVECKÝ

Štábní kapitán (následně až podplukovník)

28. 12. 1901 – 7. 11. 1956

Karel Volevecký se narodil 28. prosince 1901 v Městečku u Benešova.

Veškerý svůj život věnoval vojenské, především zpravodajské službě. Byl důstojníkem československé armády patřícím k okruhu poměrně početné skupiny vojáků z povolání, kteří byli zapojeni do zpravodajské služby.

V letech 1934–1936 byl zpravodajským důstojníkem ve funkci přednosty tzv. Předsunuté agenturní ústředny R (PAÚ) Richard v Lučenci na Slovensku.

Od 1. října 1936 byl nadále zpravodajským důstojníkem, ale v souvislosti s reorganizací výzvědného zpravodajství se stal členem Výzvědného střediska Bratislava. I nadále působil jako přednosta PAÚ Richard, která nově působila v Bánské Bystrici.

V roce 1937 sloužil stále ve shodné funkci v hodnosti štábního kapitána.

V roce 1938 byl pak přeložen k Agenturnímu pátracímu středisku Praha, kde působil jako přidělený důstojník. Po neslavné a zrádcovské Mnichovské dohodě byl zapojen do další tajné výzvědné činnosti, která ale byla v té době již oficiálně zakázána. Jako člen úzkého okruhu zasvěcených osob i nadále zpravodajsky pracoval v tzv. Agenturním pátracím středisku, ale nyní proti nacistickému Německu. Následně byl velitelem protinacistického odboje v Benešově a v jeho blízkém okolí. Jeho podzemní vojenská odbojová skupina byla složena především z bývalých příslušníků československého vojska.

Dne 7. srpna 1947 byl jmenován čestným občanem města Benešov. Dlouhou dobu bydlel v Benešově ve Školní ulici číslo popisné 82. Zemřel dne 7. listopadu 1956 v Benešově a poté byl pochován na místním městském hřbitově.

Karel Volevecký byl velitelem protinacistického odboje v Benešově a v jeho blízkém okolí. Pohřben je na benešovském hřbitově.

ZRUŠENÍ CVIČIŠTĚ VOJSK SS NA BENEŠOVSKU A DALŠÍ POSTUP

Na základě dochovaného novinového článku týkajícího se prostoru cvičiště vojsk SS lze konstatovat následující skutečnosti.

Neprodleně po odchodu jednotek SS z prostoru cvičiště byla provedena jeho informativní prohlídka. Při tom byl zjištěn velmi žalostný stav tohoto kraje. Po ní byly prováděny další, již podrobnější prohlídky, které konstatovaly, že ve zmíněném kraji byla obytná stavení většinou bez podlah a oken. (Pozn. autora: protože podlahy i okna byly ze dřeva, bylo vše použito na ohně pro vaření a topení – toto tvrzení je doloženo informacemi rodinných příslušníků autora tohoto článku, kteří to přímo zažili). Mnohé vesnice z větší části lehly popelem, obytné i hospodářské budovy byly z velké části poničeny zejména v cílových střeleckých prostorech cvičiště střelbou z těžkých zbraní. Dále bylo při obhlídkách konstatováno, že obnova zabraného území bývalého cvičiště si vyžádá vypětí všech sil, ať to budou odborní dělníci nebo organizátoři nové výstavby. Protože místní technické oddělení okresního úřadu svými silami nestačilo ke zdolání tohoto úkolu, byla vytvořena stavební správa bývalého cvičiště se sídlem v Benešově. Toto nové uspořádání vyšlo z popudu předsedy ONV pana Bartoně, který byl rovněž stavebním odborníkem.

Po první informativní prohlídce byly rozesílány jednotlivým obcím dotazníky, které pak měly sloužit k rychlému zjištění potřeby stavebního materiálu. Dotazníky se měly vrátit do 14. července 1945 zmíněné stavební správě ONV v Benešově.

Dále bylo v té době konstatováno, že „návrat do postižených míst bývalého cvičiště jest nevábný“. Celé cvičiště zaujímal rozlohu přibližně 440 km² a bylo v samém srdci Čech. Postiženo bylo více než 60 obcí. Podle dalších informací z té doby začal v daném prostoru pracovat Státní

zdravotní ústav na bakteriologickém výzkumu studní, neboť nacisti naházeli do studní fekálie a zdechliny. Proto byli vracející se obyvatelé vyzýváni, aby přísně dodržovali pokyny této zdravotní služby. (Pozn. autora: studna v původním rodinném domku prarodičů v obci Úročnice čp. 9, odkud byli právě z důvodu zřízení cvičiště vojsk SS vystěhováni do obce Pecerady, byla po jejich návratu plná různých osobních zbraní – pistolí, samopalů, pušek, granátů, velkého množství různých nábojů atd.).

Po první prohlídce bylo území cvičiště rozděleno na čtyři oblasti:

- oblast určená pro rekreaci u řeky Vltavy;
- prostory určené pro pastvu a chovný dobytek severně a západně od Neveklova;
- oblast pro drobnou zemědělskou údržbu u řeky Sázavy;
- obilnářsko-bramborářská oblast na Benešovsku a Neveklavsku.

Dále bylo v novinovém článku konstatováno, že „nepřehledná a nebezpečná místa na okresních silnicích byla odstraňována a stavení zvláště označená budou zbourána. Rovněž se tak stane s budovami, které stavebně nevyhovují. Mnozí obyvatelé se proto již dnes rozhodli k přesídlení do pohraničí.“ Na základě pozdějších údajů, a to včetně zjištěných statistických, je ale nutné uvést, že právě tuto možnost nakonec mnoho rodin v té dané době nevyužilo. Raději zůstávaly v mnohdy poměrně dosti poničených rodinných usedlostech a pozemcích.

V závěru článku bylo přislíbeno, že obyvatelům cvičiště nebude upřena jistá přednost při předávání zařízených statků a usedlostí v českém pohraničí. Zcela na konci pak byla uvedena informace, že „Přemísťovací službu opravdu zdatných zájemců soustředí Zemědělské oddělení ONV v Benešově.“

Jednotky SS za sebou zanechaly stovky zničených domů

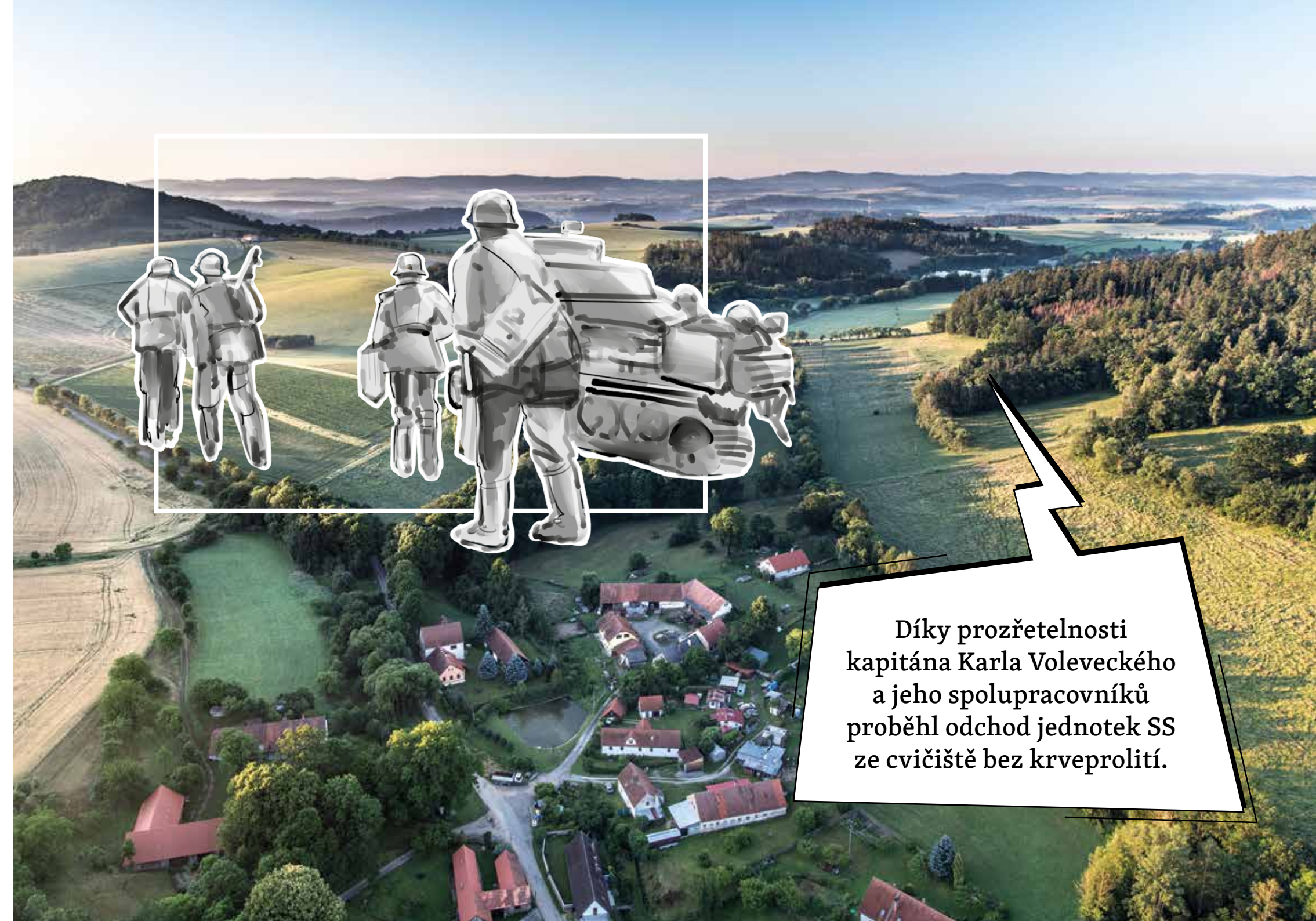

ZÁVĚR

Tento článek byl sepsán na základě některých poměrně nově získaných historických dokumentů, a to včetně článků ze starých benešovských novin. Snažil jsem se stručně popsat skutečnosti, které souvisely jednak s ukončením činnosti cvičiště vojsk SS na Benešovsku a jednak se složitým průběhem vyjednávání mezi zástupci Okresního národního výboru v Benešově a zástupci velitelství tohoto cvičiště. Toto vyjednávání se týkalo především bezpečného odsunu velkého množství příslušníků jednotek SS nejen ze samotného města Benešova, ale především právě z prostoru cvičiště. Bohužel některé časové údaje zjištěné z různých dochovaných pramenů se mírně liší, a to přestože jsou čerpány z dokumentů, které vznikly nedlouho po této situaci (tj. v časovém období červen, resp. červenec 1945).

Jsem však přesvědčen o tom, že až tak moc nezáleží na skutečnosti, zda se daná konkrétní situace stala v poledne, odpoledne či až večer toho dne, ale je důležité, že vůbec tato situace nastala. Proto z pohledu let uplynulých od té doby je nutné se na tyto časové nesrovnalosti dívat s určitým nadhledem. Důležitý je především ten fakt, že nedošlo k dalším zbytečným ztrátám na lidských životech už tak utrápeného a utiskovaného českého lidu a že nedošlo k další devastaci majetku v již tak dosti poničeném prostoru cvičiště.

Osvobození města Benešova pak nastalo nedlouho po odchodu německých vojsk, tj. prakticky dne 9. května 1945, kdy první oddíly Rudé armády přijely do města směrem od Vlašimi.

Díky prozřetelnosti kapitána Karla Voleveckého a jeho spolupracovníků proběhl odchod jednotek SS ze cvičiště bez krveprolití.

C. W. ABRAMS Jr. A OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA V KVĚTNU 1945

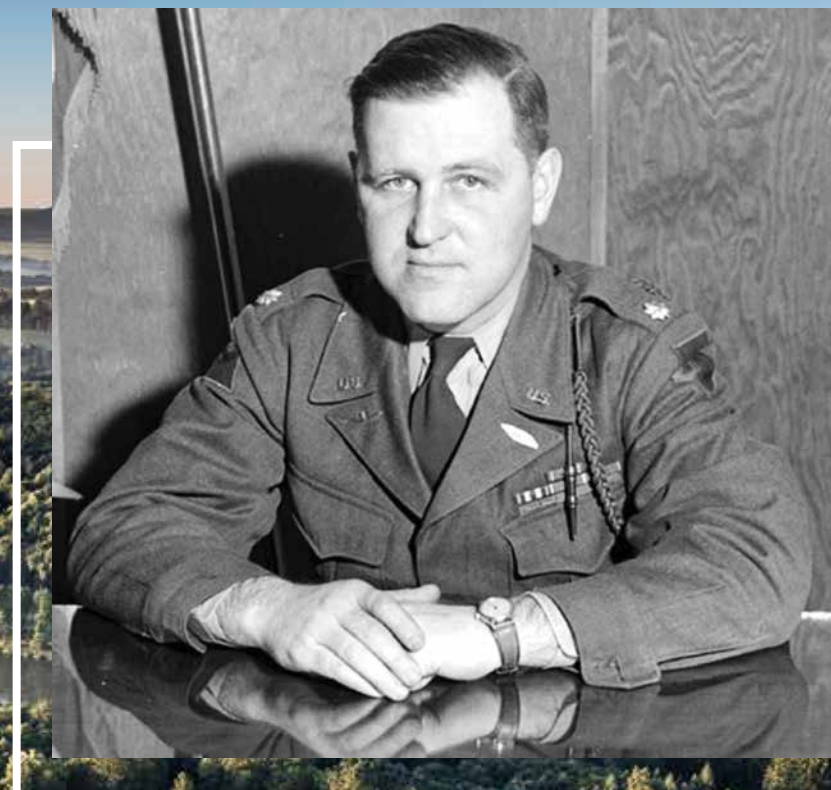
Josef Velfl
(Fotografie: Hornické muzeum Příbram)

Creighton Williams Abrams Jr. (narozen v USA 15. 9. 1914 ve Springfieldu, stát Massachusetts – zemřel 4. 9. 1974 ve Washingtonu, D. C.) pocházel z rodiny železničáře. Roku 1936 absolvoval West Point a tehdy se též oženil s Julií Berthe Harvey (1915–2003). Abramsovi měli tři syny a tři dcery. Všichni synové se stali vojáky a dosáhli hodnosti generálů: Creighton Williams Abrams III., John Nelson Abrams a Robert Bruce Abrams. Dcery Noel Bradley, Jeanne Daley a Elizabeth Doyle se provdaly za armádní důstojníky. C. W. Abrams Jr. patří k slavným osobnostem v historii americké armády. V době 2. světové války se vyznamenal v řadě bitev na západní frontě jako výtečný velitel tankových jednotek. Zasloužil se rovněž o osvobození Československa. Měl pověst tvrdého a rozhodného muže, schopného стратега. Za službu v armádě byl dekorován dvěma

desítkami amerických válečných vyznamenání, jako například Stříbrnou hvězdou, Křížem za vynikající službu, Medailí za vynikající službu, Medailí za vítězství atd. Obdržel též přes dvacet zahraničních vyznamenání, mimo jiné francouzský řád Čestné legie a další francouzská, britská, japonská, jihokorejská, filipínská, thajská, jihovietnamská a jiná.

Po nasazení v Normandii v červenci 1944 se Abrams se svými tankisty zúčastnil důležité operace s názvem Cobra, když po ovládnutí přístavu Cherbourg, během těžkých bojů, prolomili německé linie u klíčového frontového města St. Lô. U Bostogne v prosinci 1944 prorazili za kritické situace v Ardenské operaci hitlerovské obklíčení a následně svedli další krvavá střetnutí na levém břehu Rýna. V dubnu 1945 likvidovali německá uskupení u Jeny v Durynsku a na řece Muldě v Sasku.

**Creighton Williams Abrams,
na snímku v hodnosti
podplukovníka. Po nasazení
v Normandii v červenci 1944 se
Abrams se svými tankisty zúčastnil
důležité operace s názvem Cobra.**

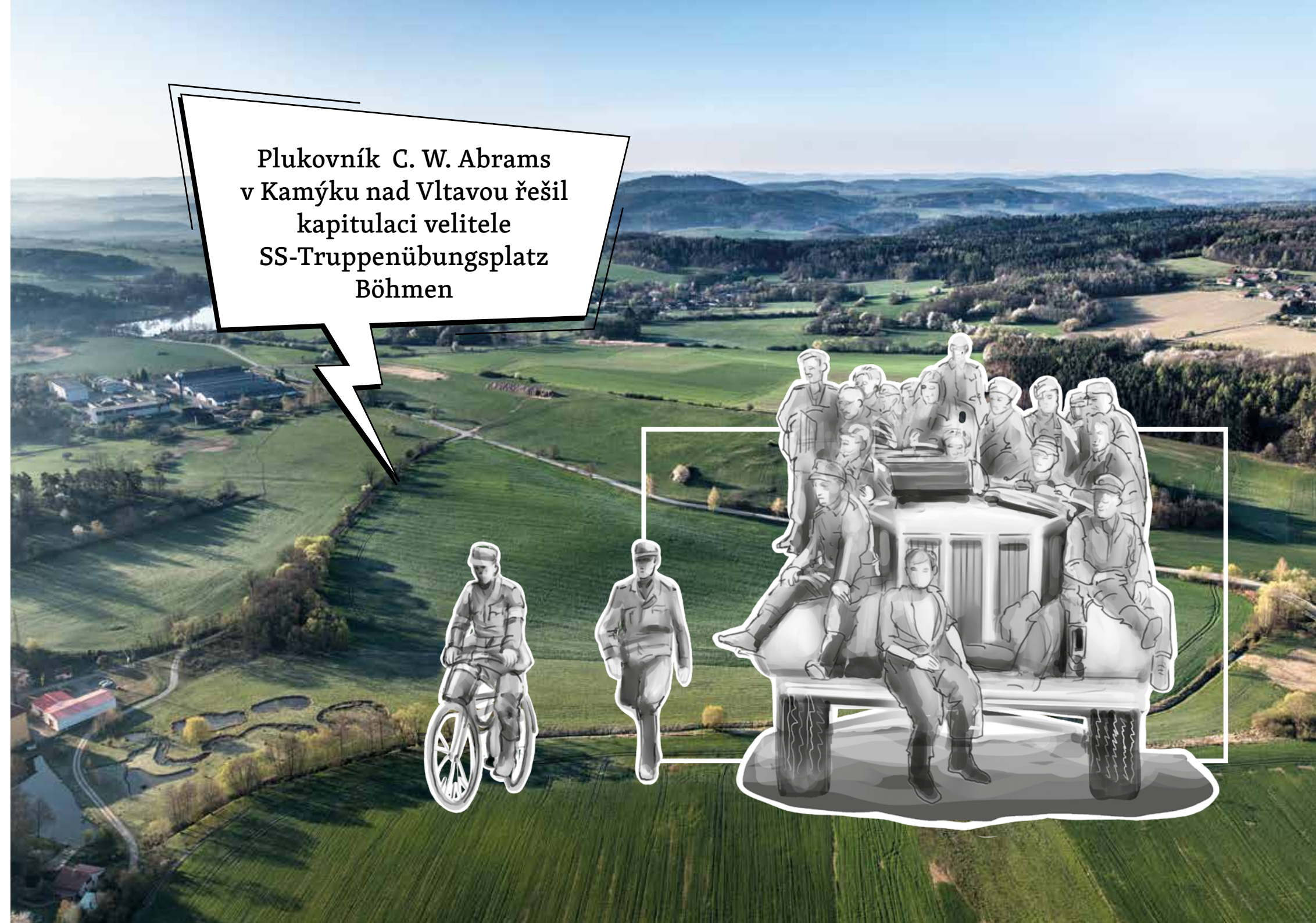

*Foto na str 56–57:
Historik Josef Velfl vypráví u Zemanova statku v Kamýku nad Vltavou o událostech konce války*

Dne 1. 5. 1945 byli přiřazeni k XII. sboru Pattonovy americké 3. armády s cílem podílet se spolu s dalšími útvary a jednotkami V. a XII. sboru na osvobozování Československa. Creighton Williams Abrams, tehdy v hodnosti plukovníka, stál v čele B combat command (bojového skupení B), vyšší smíšené taktické jednotky v rámci 4. obrněné divize. Dne 6. 5. 1945 v 6 hodin ráno vyrazili z východobavorské příhraniční oblasti. Abramsovo bojové skupení B postupovalo přes Deggendorf, Regen, Zwiesel, Železnou Rudu, Dobrou Vodu, Hartmanice, Sušici do Horažďovic, kde si zřídilo štáb. Další jeho jednotky osvobodily okolí Kadova a Lnáře. Bojové skupení A americké 4. obrněné divize, kterému velel Abramsův přítel plukovník Hayden A. Sears, směřovalo přes Grafenau k Horní Vltavici, dále na Vimperk, Volyni a do Strakonic, které si zvolilo za sídlo štábu. Odtud osvobodili též Písek, Sedlici, Mirovice a zastavili se v Čimelicích. Velitelství 4. obrněné divize, v jejímž čele stál Abramsův nadřízený gen. William Moris Hoge, bylo v Sušici. Za chladného deštivého počasí překonali příslušníci 4. obrněné divize šumavský horský masiv a po zvládnutí zhruba 150 km dosáhli v odpoledních hodinách 6. 5. 1945 v jihozápadních Čechách takzvané demarkační čáry, tj. předem sjednané hranice předpokládaného dotyku amerických a sovětských vojsk při osvobozování našeho území od hitlerovských okupantů.

Válečné události přivedly tehdy plk. C. W. Abramse až na Příbramsko, do Kamýku nad Vltavou, 30 km vzdušnou čarou za vzpomínanou demarkační čáru, kde řešil jednu z nejsložitějších situací na konci války, kapitulaci početného uskupení nepřítele z výcvikového prostoru SS-Truppenübungsplatz Böhmen na Benešovsku, Neveklovsku a Sedlčansku.

**Plukovník C. W. Abrams
v Kamýku nad Vltavou řešil
kapitulaci velitele
SS-Truppenübungsplatz
Böhmen**

Po 2. světové válce Abramsova vojenská kariéra úspěšně pokračovala. Velel tankové divizi, sboru, stal se zástupcem náčelníka štábu americké armády. Během vietnamského konfliktu sloužil jako náčelník operačního oddělení, a to v nelehké době bouřlivého roku 1968 za ofenzivy Tet, kdy bojové oddíly komunistického Vietkongu napadly Saigon, Hue a další města na jihu Vietnamu. Rok vykonával generál Creighton Williams Abrams též funkci zástupce velitele Velitelství vojenské pomoci ve Vietnamu (MACV) a od července 1968 až do srpna 1972 převzal nad MACV velení osobně. V poslední fázi amerického působení v Indočíně řešil jako velitel vojsk USA ve Vietnamu úkoly v rámci politiky tzv. vietnamizace. Jejím hlavním cílem bylo vytvořit samostatné jihovietnamské vojenské síly podle modelu, který prosazovali američtí vojenští poradci na začátku 50. let 20. století. Vietnamizace dále znamenala odchod půl milionu amerických vojáků a převzetí jejich úkolů jihovietnamskými jednotkami. Vietnamizace měla též za úkol podporovat politické, sociální a hospodářské reformy v zemi, které by z Jižního Vietnamu vytvořily stabilní demokratický stát a uchránily ho před komunistickou expanzí ze Severního Vietnamu. V březnu 1969 velel gen. Creighton W. Abrams nejpočetnějšímu americkému kontingentu v Indočíně, když měl k dispozici 543 000 mužů. Byl však v těžké situaci. Washington na něj vyvíjel politický tlak minimalizovat lidské i materiální ztráty a zároveň provádět operace tak, aby Jihovietnamci zůstali po stažení americké armády v silných pozicích. Jak však ukázal další historický vývoj, toho nebyl Jižní Vietnam schopen. Po odtransportování většiny amerických bojových jednotek v letech 1970–1971 a zejména po završení jejich odsunu roku 1973 narostla převaha komunistického severovietnamského protivníka a jím podporovaného povstaleckého hnutí Vietkongu zásadním způsobem. Odchod americké armády z Jižního Vietnamu, z něhož naopak nebyli vypuzeni vojáci Severního Vietnamu ani bojovníci Vietkongu, znamenal konec snah uhájit tuto zemi před komunismem.

**Abramsovi tankisté
u Bastogne
v prosinci 1944**

Pádu jihovietnamské metropole Saigonu 29. 4.–30. 4. 1975 do rukou komunistů se generál Abrams již nedožil. Tato událost symbolizovala hořkou tečku za americkým úsilím udržet Jižní Vietnam pod svojí sférou vlivu. Vojenská porážka tehdy odhalila neschopnost kompenzovat politickou slabost Saigonu ozbrojenou silou zvenčí. Po dobu dvou desetiletí se několika režimům nepodařilo plně a účinně mobilizovat politické, ekonomické a sociální zdroje země, ale ani získat podporu většiny jihovietnamské veřejnosti. Spojené státy americké zaplatily za dlouhé působení v Jižním Vietnamu vysokou daň. Během bojů v nejdelší válce v americké historii zahynulo přes 58 000 lidí, dvě třetiny z nich příslušníci armády USA. Většina mrtvých byli vojáci nižších hodností, mladíci kolem 23 let, a přibližně 13 % z nich muži tmavé pleti. Téměř 300 000 Američanů utrpělo zranění a jejich zdravotní stav vyžadoval hospitalizaci. Válka, započatá jako tažení za demokratické ideály, ukázala, že není jednoduché přenést demokracii do oblastí třetího světa, které postrádaly jakékoliv historické zkušenosti s liberálními hodnotami a zastupitelskou vládou. Na všechny tyto tragické zkušenosti tvrdě poukazoval gen. Abrams, který se stal v roce 1972, ještě před úplným stažením amerických pozemních sil z Vietnamu, hlavním protagonistou zahájeného procesu s názvem „Poučení z vietnamské katastrofy“. Také z těchto důvodů byl po skončení anabáze v Indočíně jmenován roku 1972 náčelníkem štábu armády USA a tuto funkci vykonával až do své smrti.

Generál Creighton Williams Abrams nekompromisně požadoval na Washingtonu realistické zhodnocení kořenů vietnamského debaklu a všech problémů, před kterými americké ozbrojené síly tehdy stály. Bylo jich mnoho, jak upozorňoval Abrams. Týkaly se lidí, materiálního vybavení armády, vojenské doktríny, organizace a řízení ozbrojených sil USA i zahraniční politiky. Abrams upozorňoval mimo jiné na nutnost poučit se z dějin ozbrojených konfliktů, zejména z 2. světové války, které tak dobře znal. Vojenská historie kdysi patřila k pilířům výcviku důstojníků americké armády. V 50. a 60. letech 20. století však byla zanedbávána, protože se kladl důraz především na řízení a matematické modely velení. Panoval totiž názor, že jaderné zbraně a tzv. marxistické osvobozené války natolik změnily vedení boje, že historické precedenty už nejsou zajímavé. Po válce ve Vietnamu se ale zjistilo, že mnoha chybám se dalo předejít, kdyby se odborníci více věnovali zkoumání vojenské minulosti. Některé z těchto reformních myšlenek se podařilo Abramsovi prosadit a realizovat ještě během aktivní služby, i když mu osud mnoho času nedopřál. Zemřel totiž brzy po návratu z Vietnamu, dne 4. září 1974 ve věku 59 let, jedenáct dní před svými 60. narozeninami. Skonal v Armádním zdravotnickém centru Waltera Reeda ve Washingtonu, D. C. Jako silný kuřák doutníků onemocněl rakovinou plic. Svoji poslední bitvu prohrál po chirurgickém zákroku při odstraňování zhoubného nádoru. Byl pohřben na Arlingtonském národním hřbitově.

Jeho odchodem na věčnost se navíc uzavřela další z kapitol popisujících osudy slavných osobností americké armády, které se během 2. světové války zasloužily o osvobození řady zemí, včetně Československa (z bývalých Abramsových nadřízených podlehl v prosinci roku 1945 následkům zranění při autohavárii někdejší velitel 3. armády gen. George Smith Patton, v roce 1969 zemřel bývalý vrchní velitel spojeneckých vojsk gen. Dwight David Eisenhower, v roce 1981 skonal gen. Omar Nelson Bradley, na konci 2. světové války velitel 12. skupiny armád USA osvobozujících Československo, a v tomto výčtu by bylo možné pokračovat. Na počest generála Abramse byl jeho jménem „pokřtěn“ vysoce účinný hlavní bitevní tank M1 Abrams, poprvé zařazený do výzbroje armády USA začátkem 80. let 20. století a průběžně dále modernizovaný až do současnosti.

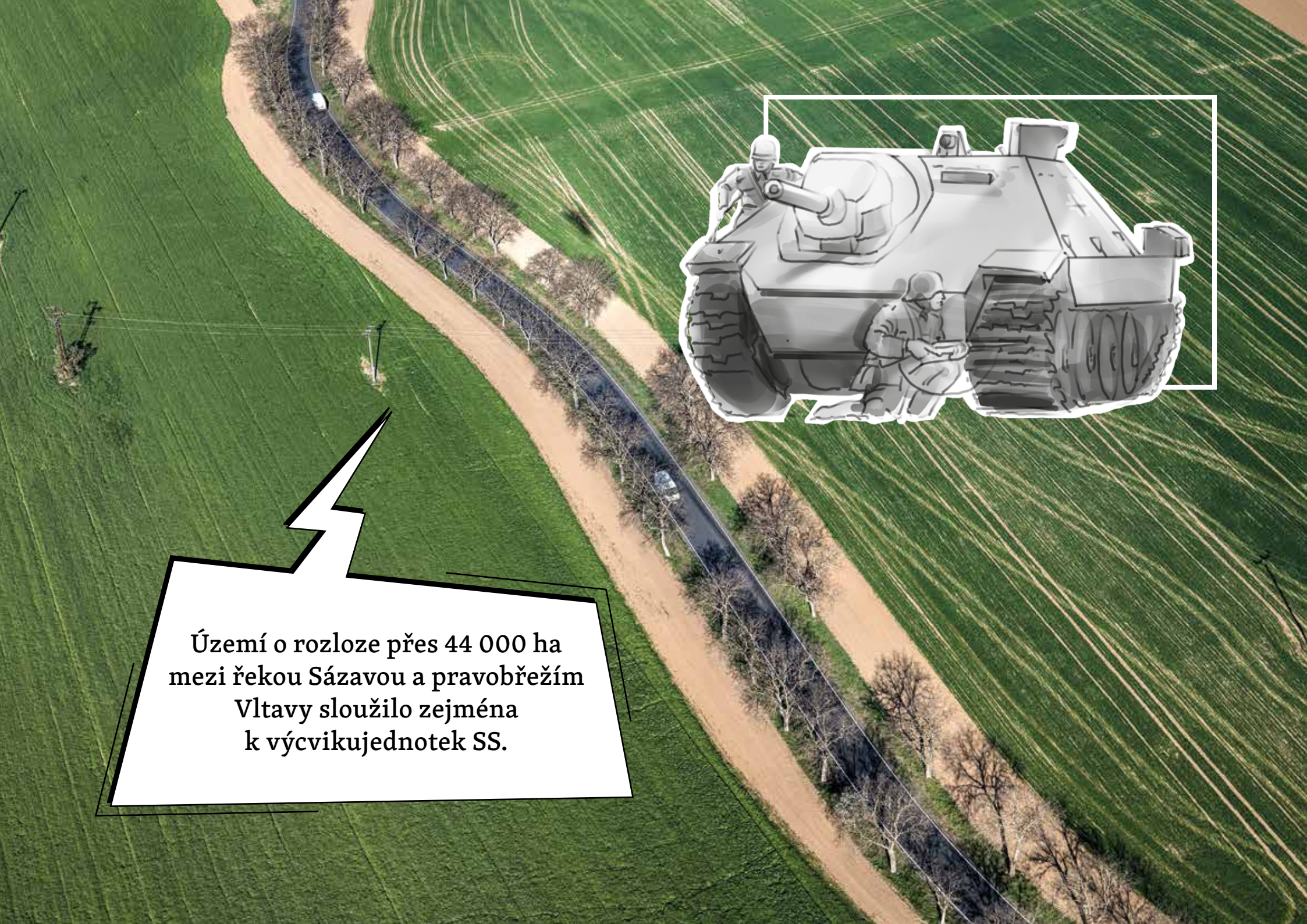
Vraťme se však zpět k události z konce 2. světové války na Příbramsku a pokusme se poodhalit její průběh.

Američané ze 4. obrněné divize tehdy překročili demarkační čáru a podnikli vojenskou akci hluboko uvnitř území středních Čech v Kamýku nad Vltavou, v „sovětské zóně“. Dne 9. 5. 1945 zde převzali do zajetí početné nepřátelské uskupení. Zabránili tak hrozącím krvavým represím ze strany okupantů vůči domácím civilistům ještě před příjezdem Rudé armády. Jednalo se o mnohatisícové těleso vojáků SS, Wehrmachtu a dalších osob z výcvikového prostoru SS vedené velitelem SS-Truppenübungsplatz Böhmen SS-Brigadeführerem Alfredem Karraschem. Americkou stranu zastupoval velitel B combat command 4. obrněné divize XII. sboru americké 3. armády plukovník Creighton W. Abrams.

Na tomto místě by se patrně hodilo alespoň ve stručnosti nastínit vojenskou situaci výcvikového prostoru vytvořeného hitlerovci v letech 1942–1944 s oficiálním názvem nejprve SS-Truppenübungsplatz Beneschau, později SS-Truppenübungsplatz Böhmen. Z onoho území o rozloze přes 44 000 ha rozkládajícího se mezi řekou Sázavou a pravobřežím Vltavy se muselo vystěhovat okolo 18 000 českých obyvatel, aby toto teritorium mohlo následně sloužit zejména k výcviku jednotek SS, konkrétně pancéřových granátníků, a k přípravě velitelských a posilových částí divizí Waffen-SS (dělostřelecké a protitankové oddíly,

ženijní prapory, průzkumné rotý atd.) a k dalším účelům. Na jaře 1945 byly na cvičišti umístěny i některé složky náhradních hitlerovských vojenských jednotek. Mimo jednotek Waffen-SS bylo cvičiště k dispozici také pro Wehrmacht. Existovaly tu hospodářské dvory (SS-Höfe), ale i vězeňské tábory různých typů – pracovní výchovné, tábory pro židovské míšence a pobočky koncentračního tábora Flossenbürg. Působila zde též německá tajná státní policie, kriminální policie, Sicherheitsdienst a další bezpečnostní složky nacistické Třetí říše.

Velení (Kommandantur) se nacházelo od roku 1943 v zámku Konopiště. V čele cvičiště byl již vzpomínaný SS-Brigadeführer a generálmajor zbraní SS a policie Alfred Karrasch. Byl přímo podřízen veliteli Waffen-SS a policie v Čechách a na Moravě SS-Obergruppenführerovi Carl von Pückler-Burghaussovi. Funkci pobočníka velitele cvičiště zastával nejprve SS-Hauptsturmführer Otto Hauprich, kterého v roce 1943 vystřídal SS-Hauptsturmführer Herbert Sander. Hauprich byl později pověřen dozorem nad celým územím cvičiště a údajně často vykonával veškeré velitelské funkce.

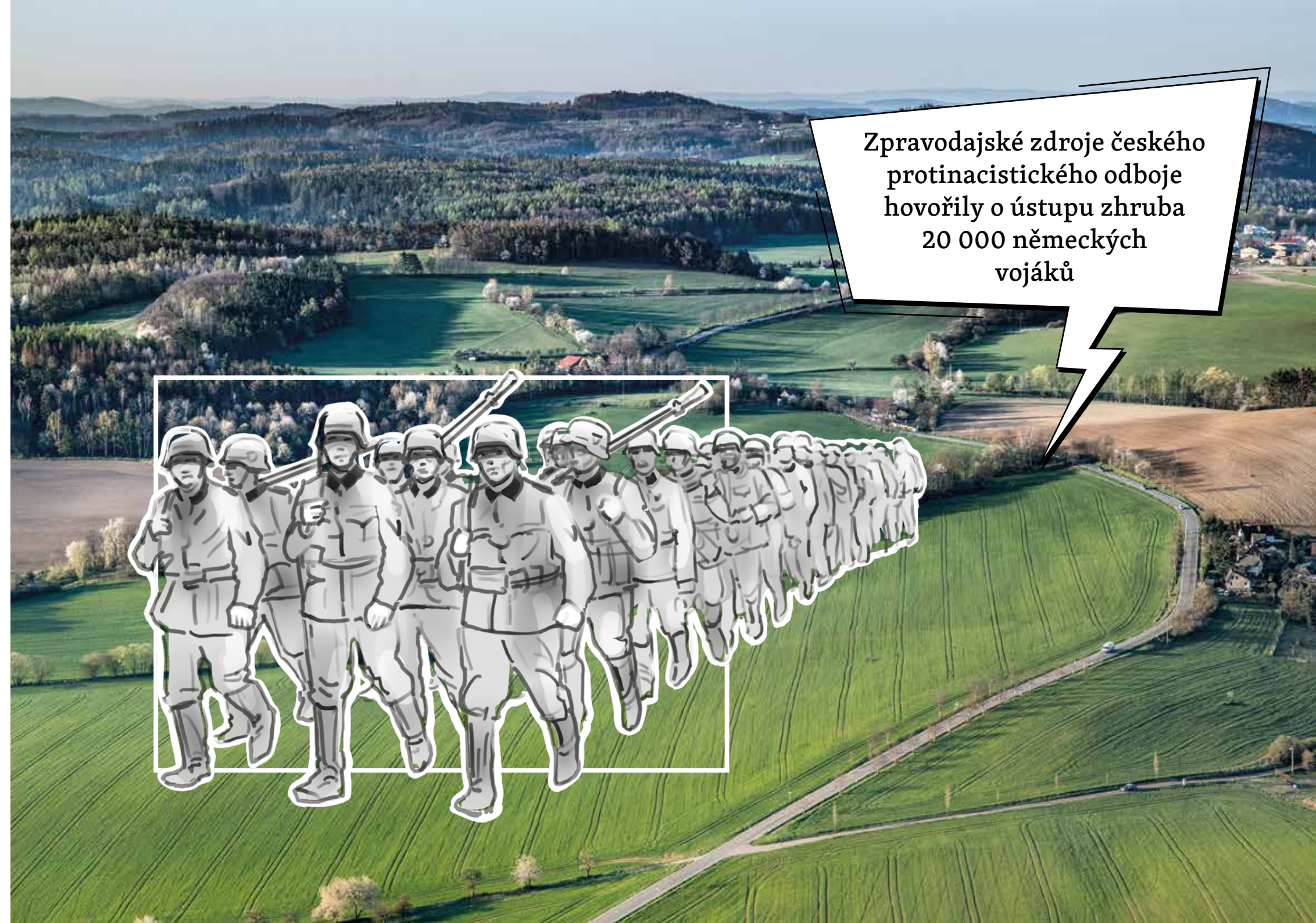
Území o rozloze přes 44 000 ha mezi řekou Sázavou a pravobřežím Vltavy sloužilo zejména k výcviku jednotek SS.

Velmi důležitou roli při převzetí nepřátel do spojeneckého zajetí tehdy sehráli též představitelé ilegálního revolučního národního výboru (RNV) v Benešově a domácího vojenského hnutí odporu, příslušníci předválečné československé armády z někdejší benešovské posádky škpt. Karel Volevecký a škpt. Jaromír Otruba. Ti se 8. 5. 1945 sešli na velitelství cvičiště SS v konopištském zámku s SS-Brigadeführerem Alfredem Karraschem a jeho blízkými spolupracovníky. Výsledkem složitých jednání bylo prohlášení představitelů SS, že se jejich útvary a jednotky v žádném případě nevzdají Čechům ani Rusům (myšleno blížící se sovětské armádě). Pokud tak učiní, pouze ve vztahu k Američanům. Ve společném protokolu bylo mimo jiné uvedeno: „Všechny jednotky zbraní SS nacházející se v prostoru politického okresu Benešov a Votice budou dne 8. května 1945 do 20.00 hodin odsunuty směrem Sedlčany – Příbram... K hladkému průběhu přispějí členové Národního výboru tím, že se jejich zástupci připojí k odcházejícím jednotkám, a sice čtyři důstojníci bývalé čs. armády (Volevecký, Otruba, Bílý a Brož), kteří doprovodí transport až do prostoru, kde dojde k jeho převzetí americkou armádou. Podrobnosti o sestavení transportu, jakož i povinnosti velitele uskupení a úkoly doprovázejících čs. důstojníků se stanoví ústně.“ Tak byla vybrána trasa směřující až do Kamýku nad Vltavou. Tady vstoupil na scénu dynamického děje konce války spolumajitel místní dřevařské firmy, rovněž bývalý příslušník někdejší benešovské vojenské posádky čs. armády a reprezentant ilegálního kamýckého revolučního národního výboru kpt. Josef Zvěřina,

jenž se s nasazením života zásadním způsobem zasloužil o zprostředkování jednání mezi Američany vedenými plk. Abramsem a velitelem výcvikového prostoru SS ohledně německé kapitulace.

Z výcvikového prostoru SS na pravém břehu Vltavy se na základě výsledku předchozích jednání začali přemísťovat ke strategicky důležitému kamýckému mostu spolu s vojáky SS též příslušníci dalších ozbrojených složek nepřítele, včetně Wehrmachtu, doprovázeni členy bezpečnostního, hospodářského a správního aparátu cvičiště atd., jakož i němečtí civilisté. Zpravodajské zdroje českého protinacistického odboje uváděly zhruba 20 000 příslušníků hitlerovské branné moci a dalších osob, v hlášení zpravodajského důstojníka americké 4. obrněné divize je zmínka o 5 000–10 000 esesácích, kteří se v souvislosti s blížící se kapitulací nacistického Německa „... nechtějí vzdát partyzánům ani Rudé armádě, pouze Američanům, a jsou odhodláni probít se na západ za každou cenu...“

Vzpomínaná válečná epizoda byla výjimečná jednak tím, že se odehrála daleko za stop-linií a fakticky po podepsání německé kapitulace, a rovněž, že se dotýkala poměrně početného uskupení protivníka, které tehdy představovalo ničivou hrozbu pro zdejší region. Nic na tom neměnila skutečnost, že jinde v Evropě již panoval klid zbraní. Z toho důvodu je možné považovat snahu Američanů v čele s plk. Abramsem o převedení hitlerovců do zajetí za jednoznačně přínosný čin, uskutečněný navíc v době, kdy Rudé armádě scházely k dosažení tohoto území ještě dva dny přesunu.

Zpravodajské zdroje českého protinacistického odboje hovořily o ústupu zhruba 20 000 německých vojáků

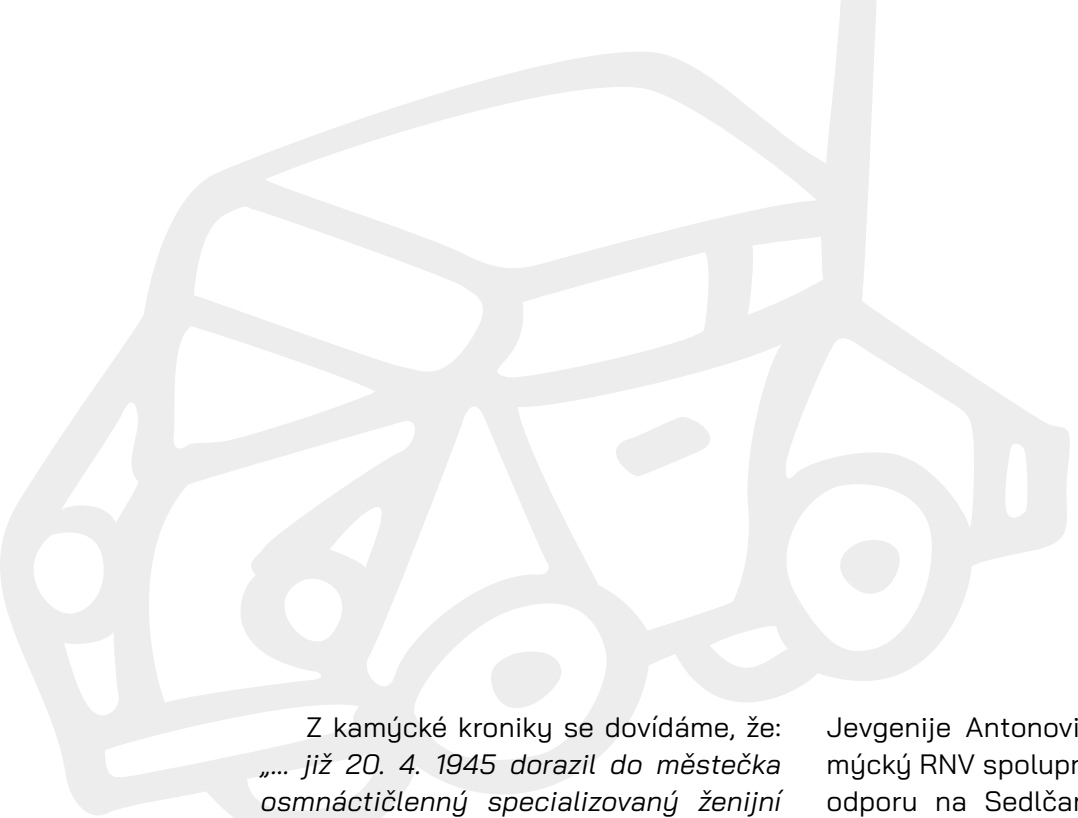
Mimořádnost vzpomínané akce byla umocněna mimo jiné i osobní účastí obou hlavních aktérů německo-amerických rozhovorů. Jak již bylo řečeno, na straně poražených zasedl k vyjednávacímu stolu v Zemanově statku v Kamýku nad Vltavou nejvyšší představitel SS-Truppenübungsplatz Böhmen genmjr. Waffen-SS Alfred Karrasch.

K jednání s Karraschem vyslala americká strana plukovníka Creightona W. Abramse, jenž patřil mezi nejschopnější velitele tankových jednotek US ARMY.

Hledáme-li odpověď na otázku, proč se tato epizoda odehrála právě zde, musíme zalistovat stránkami dějin závěrečných vojenských operací Spojenců u nás a v kontextu s tím zhodnotit také prosazování mocenských a politických ambicí uvnitř protihitlerovské koalice. Výmluvným vodítkem je chronologický sled bojových operací sovětských a amerických vojsk směřujících k dosažení demarkační čáry. Část tolik diskutované stop-linie protínala území poblíž jižní, jihozápadní a západní hranice současného příbramského regionu. Ve dnech 6. 5.–7. 5. 1945 k ní pronikla v prostoru Borku u Rokycan a odtud dále přes Štáhlavy, Nezvěstice, Blovice až k Nepomuku 2. pěší divize (tzv. Indiánská) gen. Waltera Robertsona z V. amerického sboru. Západně od obce Lnáře operovala 90. pěší divize gen. Herberta L. Earnesta z amerického XII. sboru. S nimi vpravo sousedila vzpomínaná

4. obrněná divize gen. Williama M. Hoge ze stejného sboru, která ve dnech 6. 5.–7. 5. 1945 obsadila pozice mezi Lnářmi – Blatnou – Sedlicí – Novou Hospodou u Čížové – Podolským mostem přes Vltavu, severovýchodně od Písku. Předšunuté americké hlídky postoupily od západu až k Spálenému Poříčí, od jihu před Hvoždany nedaleko Rožmitálu pod Třemšínem, k Bubovicím u Březnice a do Mirovic. Za předem stanovenou stop-linií nesměli Američané podle dohody se SSSR vojensky zasahovat. Nejvyšší velení Rudé armády totiž odmítlo nabídku Američanů, aby divize USA osvobodily čs. území až k soutoku Vltavy a Labe. Před příjezdem Rudé armády byla jejich činnost směřující dále do vnitrozemí „sovětské zóny“ omezena pouze na provádění intenzivního průzkumu. Nastala zde paradoxní situace, neboť sovětská armáda sem dorazila až o čtyři dny později (10. 5.–12. 5. 1945)! Mezi tím ustupující složky nepřátelské branné moci, často zcela bezdůvodně ve stavu frustrace z neodvratné porážky, jindy odvetou za akce domácího hnutí odporu, partyzánů nebo i Vlasovců (příslušníků protibolševické tzv. Ruské osvobozené armády gen. Vlasova), terorizovaly místní obyvatelstvo. Desítky pomníků a pamětních desek roztroušených v regionu připomínají oběti na životech z posledních dnů a hodin války a bohužel i z doby, kdy Evropa již oslavovala mír.

Co tomu předcházelo? Podobně jako na jiných místech naší vlasti, ujímaly se moci též ve většině obcí Příbramska od 5. 5. 1945 revoluční národní výbory. Vznikaly oddíly dobrovolníků (tzv. revoluční gardy – RG) a bylo mobilizováno čs. vojsko. Tyto síly i s pomocí partyzánů nebyly však s to poskytnout dostatečnou ochranu před mnohem početnějšími jednotkami hitlerovců, vyzbrojenými těžkou bojovou technikou, přemísťujícími se napříč Příbramskem, zejména po hlavní komunikaci ve směru od Prahy přes Milín a dále na jih a jihozápad k Písku a Strakonici, nebo z výcvikového prostoru SS na pravém břehu Vltavy na západ, případně z dalších lokalit. Proto se mnohé RNV snažily prostřednictvím telefonního spojení, kurýrů či jinak navázat kontakt s Američany a požádat je o pomoc. Spojenci vycházeli této iniciativně většinou vstříc a dle svých možností prováděli aktivní průzkum i další činnost také za stop-linií, především s cílem přebírat nepřátelská uskupení do svého zajetí a tímto způsobem pomáhat domácímu obyvatelstvu ještě před příjezdem sovětské armády. Z těchto důvodů se stal svědkem oněch událostí též Kamýk nad Vltavou. Navíc zdejší most přes Vltavu představoval strategicky důležitou spojnici komunikace ubírající se nejkratším směrem z výcvikového prostoru SS na západ k americké zóně. Mimořádná poloha mostu poutala pozornost Američanů, domácího odboje i okupantů. Zájem o tuto stavbu se z pochopitelných důvodů stupňoval s blížícím se koncem války a předpokládanými operačními přesuny vojsk.

Z kamýcké kroniky se dovídáme, že: „... již 20. 4. 1945 dorazil do městečka osmnáctičlenný specializovaný ženijní oddíl SS z útvaru dislokovaného ve výcvikovém prostoru v Hradištku, s úkolem most zaminovat“. Následné střežení objektu pak prováděli vojáci Wehrmachtu v počtu čtrnácti mužů. V prvních květnových dnech roku 1945 se rovněž v Kamýku nad Vltavou utvořil ilegální RNV a skupina RG pod vedením kpt. Josefa Zvěřiny, sdružující řadu místních občanů i obyvatel sousedních obcí. Odbojová skupina získala spojení s partyzánskou organizací *Smrt fašismu* operující na Příbramsku a Dobříšsku. Základ této partyzánské skupiny tvořil devítičlenný desant ze SSSR shozený na Podbrdsku dne 2. 4. 1945 pod velením kpt. Rudé armády

Jevgenije Antonoviče Olesinského. Kamýcký RNV spolupracoval také s hnutím odporu na Sedlčansku a Benešovsku. Místní revoluční garda nutně potřebovala zbraně. Rozhodla se proto k riskantnímu kroku a obrátila se přímo na strážní službu Wehrmachtu, která hlídala zdejší most. Bojová morálka nejednoho muže v uniformě Wehrmachtu byla totiž v té době, na rozdíl od příslušníků SS, značně „narušená“. Řada členů německého strážního oddílu se dokonce netajila ochotou vyměnit s místními obyvateli zbraně a munici za potraviny a civilní oblečení, neboť byla odhodlána dezertovat. A to jim v případě odhalení hrozilo nebezpečí polního soudu, což znamenalo trest smrti! Případá až neuvěřitelné, o čem tehdy mnozí řadoví němečtí vojáci

uvažovali. Přislíbili totiž, že pomohou RG i při přepadení a odzbrojení posádky SS, která se nacházela v kamýckém hotelu Manství na pravém břehu Vltavy! Vše ale nakonec dopadlo jinak. Vinou zrady se o těchto záměrech dozvěděl velitel skupiny SS. Ihned požádal nadřízené velitelství o posily. Demoralizovaný oddíl Wehrmachtu byl již 5. 5. 1945 navečer vystřídán 160 esesáky vyzbrojenými obrněnými transportéry a děly. Následujícího dne došlo v Kamýku k vyhlášení výjimečného stavu a zákazu vycházení od 21 do 5 hodin. Civilní obyvatelstvo mělo okamžitě odevzdat všechny zbraně a také radiopřijímače. Kapitána Zvěřinu esesáci zadrželi a pohrozili, že ho popraví, pokud padne ze strany revoluční gardy jediný výstřel.

Josef Zvěřina (1. vpravo)
u džípu plukovníka
C. W. Abramse
v Kamýku nad Vltavou
9. 5. 1945.

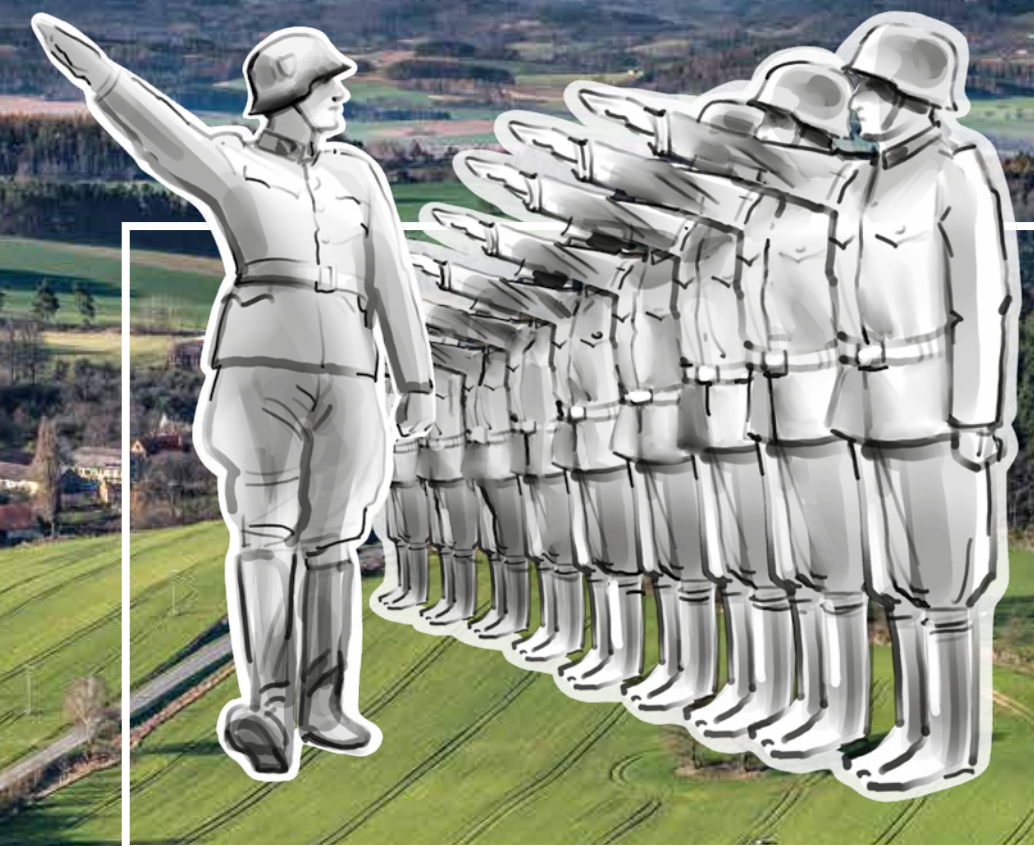
Průběh následujících hodin a dnů měl strhující spád. Na většině protektorátního území vzplanulo Květnové povstání českého lidu. Obzvláště dramatická situace vznikla v hlavním městě. Proti Pražskému povstání vyrazily hned 5. 5. 1945 z výcvikového prostoru SS, spolu s dalšími nepřátelskými jednotkami dislokovány v jiných oblastech, vybrané vojenské síly hitlerovců. Výrazným způsobem a zcela nečekaně zasáhli tehdy do bojů na straně domácích povstalců příslušníci Ruské osvobozené armády gen. Vlasova. Zásadní změny se udály také na frontách, zejména při postupu Spojenců. Dne 6. 5. 1945 Američané osvobodili Plzeň a spolu s ní i rozsáhlé území jihozápadních Čech. Rychlým manévrem dosáhli z velké části demarkační čáry. Sovětská armáda pronikala Moravou a operovala na německé straně Krušných hor.

Pod vlivem nejnovějších událostí a na základě instrukcí svých nadřízených začal jednat i velitel SS-Truppenübungsplatz Böhmen genmjr. Waffen-SS Karrasch. Nechal propustit kpt. Zvěřinu a rozhodl se využít iniciativy představitelů domácího odboje k zprostředkování kontaktu s velením americké 4. obrněné divize, která se nacházela na demarkační čáře při jihozápadní hranici příbramského regionu. Cílem těchto snah mělo být jednání s Američany o podmínkách kapitulace. Podle vzpomínek Milana Březy z Kamýku nad Vltavou, řidiče kpt. Josefa Zvěřiny, odjel Březa se Zvěřinou do Příbrami za kpt. J. A. Olesinským a pak se vydali do Lnářů a Horažďovic na americké velitelství. Tam požádali Američany o převzetí nepřítele do zajetí. Obdobnou vzpomínku uvedl i řidič

kpt. J. A. Olesinského Petr Hošek z Příbrami: „*Dojeli jsme pro americké vojáky, s nimi pak Olesinskij převzetí kolony dohodl...*“ Klíčovou úlohu parlamentářů zvládli kpt. Josef Zvěřina a předseda správní komise města Kamýku nad Vltavou Cyril Meduňa. Dosáhli toho, že navečer 8. 5. 1945 přijel do Kamýku kapitán americké armády z bojového skupení B 4. obrněné divize, aby připravil všechny náležitosti pro uzavření kapitulčního aktu. Druhý den ráno dorazila z Horažďovic, přes Lnáře, Milín a Smolotely kolona vozidel tvořená civilními automobily s našimi parlamentáři a džípy s americkými vojáky, v čele s velitelem skupení B 4. obrněné divize plk. Creightonem W. Abramsem, jenž byl spolu s kpt. Richardem E. Donahue z velitelství americké posádky ve Lnářích, kpt. Henry H. Bunhardem a dalšími členy doprovodu srdečně přivítán na prostranství před farou místním obyvatelstvem, jak nám i po letech barvitě líčí kronikářské zápisy a přibližují dobové fotografie.

Americká terénní vozidla Jeep Willys byla označena na náraznících kódy, podle kterých je patrné, že první z automobilů náležel velitelství bojového skupení B 4. obrněné divize (4 Δ CC B II), u dalšího se jednalo o 12. vozidlo velitelství 37. tankového praporu, průzkumné skupiny 4. obrněné divize (4 Δ 37 RG HQ 12) a třetí stroj patřil k četě vojenské policie (MILITARY POLICE) 4. obrněné divize.

**Tisíciletá říše německá
trvala ve středních Čechách
jen několik let.
I to stačilo.**

V kronice sousední obce Smolotely je uvedeno: „Dne 9. května 1945 projíždějí Smolotely auta s americkými vojáky a důstojníky. Jedou od Milína směrem na Kamýk a doprovází je pan Zvěřina, majitel pily v Kamýku. Protože je v obci ostrá zatáčka a auta jela dosti rychle, jeden džíp se převrátil, ale naštěstí se nikomu nic nestalo.“ Tento údaj je poněkud nepřesný, neboť podle vzpomínek Milana Březy, jenž tehdy vezl kpt. Josefa Zvěřinu, havarovalo právě jejich civilní vozidlo značky Populár. Březa utrpěl dokonce lehké zranění. Kapitán Josef Zvěřina přesedl do druhého civilního vozu Tatra řízeného Karlem Náhlíkem a pokračoval spolu s Američany v jízdě do Kamýku nad Vltavou. Poté, co se podařilo havarovaný automobil Populár převrátit zpět na kola, odjel také tímto směrem. Kronikář dále píše: „Po 16. hodině se auta vrací zpět a za nimi prochází obcí kapitulující německá armáda. Míří na Pečice a Čimelice. Dne 10. května transport německých jednotek pokračuje a s nimi jdou i příslušníci slovenské Hlinkovy gardy. Zároveň odcházejí z obce „národní hosté“ (němečtí uprchlíci z řad civilistů). Dne 11. 5. přesun nepřátelských vojsk trvá ještě dopoledne. V 16 hodin přijíždí do Smolotel první auto se sovětskými partyzány a brzy pokračuje směrem na Pečice. K večeru se objevuje sovětské dělostřelectvo, které se v osadě Luh u Milína střetne se zadním vojem německé armády. Část dělostřelectva zaujímá u nás ihned bojové postavení na výpadoých cestách ve směru na Milín, Pečice a Dolní Hbity. Sovětské velitelství zřizuje ve škole nemocnici a v četnické stanici ošetřovnu s lékárnou. Na zahrádce hostince si staví polní pekárnu. Dne 12. května projíždějí další jednotky sovětského dělostřelectva a pospíchají k Milínu. Dne 14. května 1945 sovětské vojsko již prošlo, nikdo zde nebyl usmrcen ani zraněn ...“

Kamýcký kronikář popisuje vzpomínanou událost takto: „S velitelstvím SS bylo dohodnuto, že na oslavu ukončení války mohou naši občané vyvěsit na budovách čs. vlajky. Příslušníci SS až do příjezdu Američanů měli střežit most a hotel Manství na pravém břehu Vltavy, kamýcké revoluční gardě bylo dovoleno vykonávat strážní službu uvnitř městečka. Kamýk a široké okolí se chystaly přivítat Američany. Dne 9. 5. 1945 se od rána vinuly s kopců průvody obyvatel sousedních vesnic, s prapory a korouhvemi na čele. Nechyběli hasiči v slavnostních uniformách, Sokolové, legionáři, vysloužilci z 1. světové války a družičky nesoucí spoustu květů, kterými pak vyzdobily americké džípy. Ze Svatého Jana přišel zástup lidí i s kapelou. V 9.30 obdržel poštovní úřad zprávu, že Američané jsou již ve Zduchovicích“.

Zanedlouho skutečně kolona terénních vozidel s bílými hvězdami zastavila před kamýckou farou. Z prvního džípu vyskočil plk. Creighton Abrams a v doprovodu svých mužů, spolu s kpt. Josefem Zvěřinou a předsedou správní komise města Cyrilem Meduňou, odešli do Zemanova statku, nadšeně pozdravováni shromážděnými zástupy. Poté probíhala jednání Abramse s německým generálem Karraschem a zástupcem Wehrmachtu o podmínkách kapitulace. Po jejich skončení došlo na mostě přes Vltavu k symbolickému „převzetí“ nepřátelských jednotek v čele s gen. Karraschem do amerického zajetí.

Z Kamýku nad Vltavou byli hitlerovci dle rozkazu plk. C. W. Abramse transportováni ke strakonické státní silnici a po ní pak na jihozápad, až do Svěradic na Horažďovicko, kde byl vytyčen prostor jejich soustředění za demarkační čarou v zajateckých táborech v „americké zóně“. Jelikož se jednalo o mnohatisícové těleso vojáků i civilistů, trval jeho přesun s ohledem na kapacitu komunikací, vzdálenosti cílových lokalit, problematicky značenou trasu a další faktory až do 11. 5. 1945.

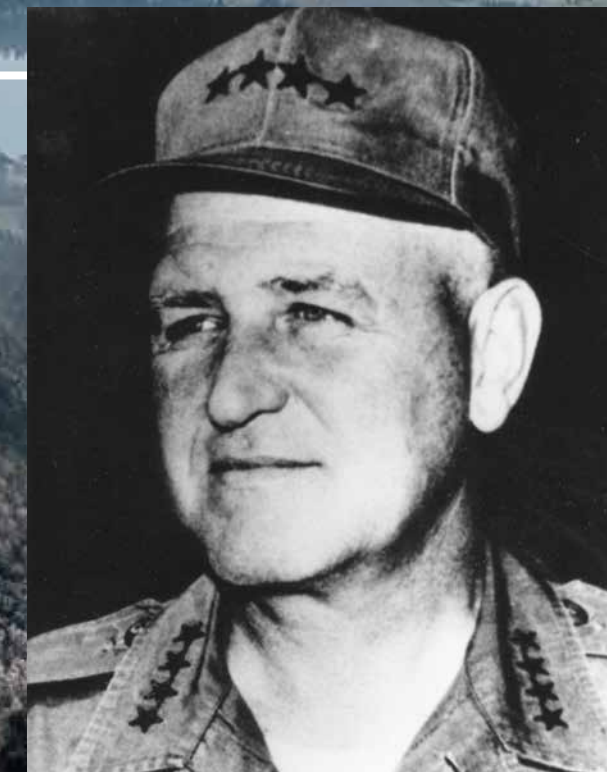
Ve snaze zajistit klidný průběh této i dalších operací spojených s očekávaným koncem války, vydalo velitelství americké 4. obrněné divize již 8. 5. 1945 rozkaz adresovaný všem odbojovým skupinám NIVA a NRV. Obsahoval výzvu nestřílet na projíždějící nepřátelské oddíly směřující do zajateckých táborů. Doplnující rozkazy byly vydány 9. 5. a 10. 5. 1945. Upřesňovaly směry pohybu německých jednotek a Vlasovců (pro německé vojsko Milín – Mirovice – Blatná – Horažďovice). Americké velení tyto rozkazy rozšiřovalo pomocí kurýrů nebo telefonním spojením prostřednictvím obecních úřadů, pošt a četnických stanic. Příslušníci kamýcké četnické stanice byli v této souvislosti pověřeni ještě jedním nelehkým úkolem. Zajistit hlídku, která pojedje na čele kolony SS a bude během cesty upozorňovat jednotlivé RNV a obecní úřady na nové skutečnosti týkající se uzavření dohody s Karraschem o volném průjezdu hitlerovců až do místa soustředění zajatců v americké zóně. Ve vozidle řízeném Karlem Náhlíkem jel velitel četnické stanice vrchní strážmistr Bernard Vokůrka a štábní strážmistr Vojtěch Petrásek. Po splnění úkolu se 12. 5. 1945 vrátili do Kamýku.

Mezitím vydalo velitelství americké 3. armády svým podřízeným jednotkám nový rozkaz, jenž bezprostředně reagoval na podepsání bezpodmínečné kapitulace hitlerovského Německa (tj. k časovému období od 00.01 hod. 9. 5. 1945). Obsah tohoto rozkazu zásadním způsobem korigoval podmínky přijímání dalších zajatců do americké zóny, což se výrazně dotýkalo i části nepřátelského uskupení z SS-Truppenübungsplatz Böhmen, které ještě nestačilo dojet k stop-linii. Prováděcí směrnice rozkazu se však dostávaly k bojovým útvarům americké armády se zpožděním (1–4 dny), což bylo dáno mimo jiné problémy se spojením a dislokací jednotek i dalšími faktory. Původní znění rozkazu, který obdržel i plk. C. W. Abrams, bylo následující: „1/ Podle instrukcí vyššího velitelství setrváte na současných pozicích v Československu. 2/ Všechny německé jednotky, které jsme překročili při našem postupu k plzeňské STOP-LINE před 00.01 hodinou 9. 5. 1945, jsou váleční zajatci a budou evakuováni do Německa. Ostatní jednotky nebo jednotliví vojáci, kteří pronikli po 00.01 hodinou 9. 5. 1945, budou vráceni na STOP-LINE a předání sovětské armádě. Němečtí civilisté, kteří se dostali k STOP-LINE, musí být donuceni, aby zůstali na místě. Německé civilní osoby, které pronikly dále, budou poslány na STOP-LINE a vráceni sovětské armádě... HQ 5th Corps, 12th Corps...” Americká armáda svými tanky a obrněnými transportéry zablokovala hlavní příjezdové komunikace u demarkační čáry. Faktem zůstává, že z Příbramska ještě do 11. 5. 1945 (dopoledne) Američané přebírali na některých úsecích stop-linie zajatce.

Poté i předsunuté jednotky americké 4. obrněné divize v tomto regionu obdržely prováděcí směrnici rozkazu upřesňující činnost po kapitulaci protivníka a zařídily se podle ní. Jednaly rovněž s ohledem na probíhající operace Sovětů. V patách posledním okupantům postupovala 11. 5. Rudá armáda, která z 11. 5. na 12. 5. 1945 bitvou u Slivice a Milína definitivním způsobem ukončila na Příbramsku válečné akce a završila porážku společného nepřítele.

Význam plk. C. W. Abramse během válečné anabáze na našem území spočívá především v tom, že se mu podařilo se svými tankisty v stanoveném čase dosáhnout předem určené demarkační čáry a následně převzít do zajetí početné těleso hitlerovských vojsk z výcvikového prostoru SS mezi Vltavou a Sázavou, představující tehdy obrovskou hrozbu pro zdejší region. Na sklonku 2. světové války tak přispěl k záchraně životů mnoha místních obyvatel a k osvobození naší vlasti od nacismu. Jako symbol poděkování byl dekorován Čs. válečným křížem 1939.

**C. W. Abrams
v hodnosti generála
v době války ve Vietnamu**

JOSEF ZVĚŘINA, ŽIVOTNÍ OSUDY ČESKÉHO VLASTENCE A JEHO RODINY V BOJI S TOTALITOU

Josef Velfl

(Fotografie: Hornické muzeum Příbram)

Josef Zvěřina přišel na svět dne 1. září 1906 v městě Černovice v Bukovině, ve východní části území tehdejšího Rakouska-Uherska, jako nejmladší ze čtyř dětí v rodině vrchního rady c. k. pošty Antonína Zvěřiny a Marie Zvěřinové, rozené Žaloudkové. Po služebním přeložení otce do Čech získávají Zvěřinovi od 24. prosince 1911 domovské právo v Praze.

V letech 1917–1925 vystudoval Josef Zvěřina v Praze reálku s vyučovacím jazykem německým. Studia zahájil ještě v době existence habsburské monarchie a zkoušku z dospělosti úspěšně vykonal již jako občan Československé republiky dne 16. června 1925. Následně v letech 1925–1926 zvládl abiturientský kurz při pražské obchodní akademii završený závěrečnou zkouškou 26. června 1926. Ještě předtím, dne 25. března 1926, se dostavil k odvodní komisi u doplňovacího Okresního vojenského velitelství Velká Praha a byl shledán schopným vojenské služby v československé armádě.

Narukoval 1. října 1926 k pěšímu pluku 9 v Mostě, který vznikl roku 1920 v rámci unifikace branné

moci z 9. čs. střeleckého pluku ruských legií s názvem *Karla Havlíčka Borovského* a sídlil v tamních Nových jezdeckých kasárnách.

Již během středoškolských studií se Josef Zvěřina rozhodl pro vojenské povolání a službu vlasti. Nejprve ho čekal základní výcvik a poté škola pro důstojníky pěšího vojska v záloze trvající do 31. května 1927. V hodnosti desátníka aspiranta byl dne 30. září 1927 přijat na základě výnosu Ministerstva národní obrany č. j. 7935, hl. št. 5. odd., ke studiu na Vojenské akademii v Hranicích na Moravě. Akademie připravovala důstojníky zbraní československé armády, kteří byli vychováni v demokratickém a vlasteneckém duchu. Prostředí akademie vtisklo také Josefu Zvěřinovi zásady důstojníka od daného naší armádě a Československé republice. Studium ukončil 13. července 1929 převzetím závěrečného vysvědčení. Dne 28. července 1929 byl slavnostně vyřazen v hodnosti poručíka pěchoty (por. pěch.) a následující den nastoupil na funkci velitele pěší čety u pěšího pluku 48 v Benešově.

List domovský
Josefa Zvěřiny v Praze
s platností od 24. 12. 1911.

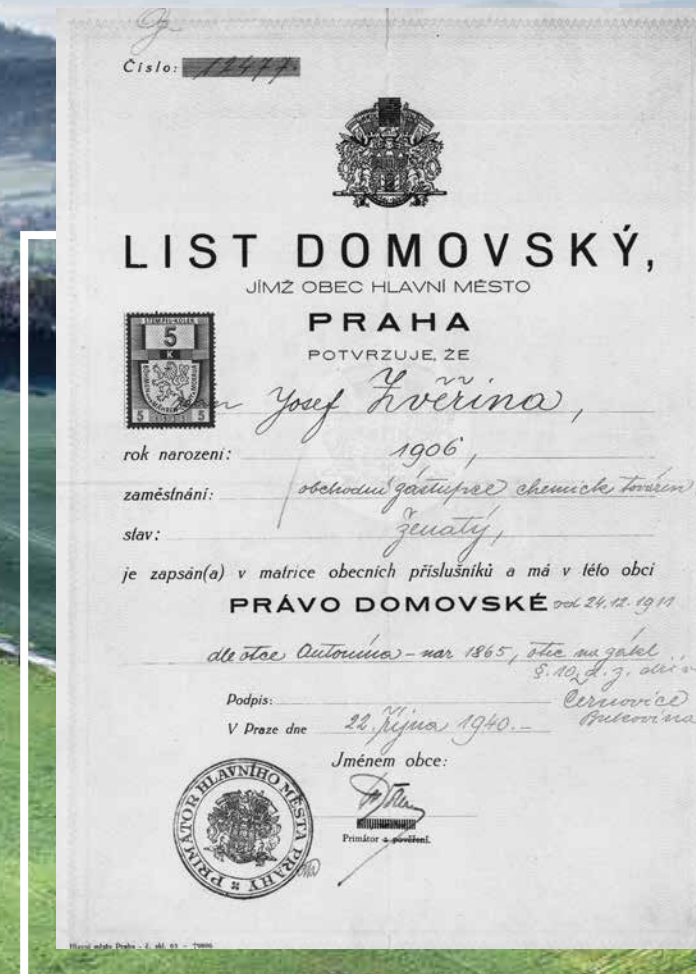

Foto na str 80–81:
Historický Jeep na památníku věnovaném americkému generálovi C. W. Abramsovi, který 9. května 1945 v Kamýku nad Vltavou
jednal o kapitulaci útvarů SS ze cvičiště Böhmen

Pluk vznikl 1. října 1920 v rámci unifikace československé branné moci přeorganizováním ze 102. pěšího pluku a získal nové pojmenování *Jugoslávie* na počest jednoho ze spojenců naší republiky v rámci zemí tzv. Malé dohody. Jeho sídlem byla v Benešově Tábořská kasárna.

Od 1. října 1931 pak převzal por. pěch. Josef Zvěřina u tohoto vojenského útvaru velení nad kulometnou četou. O rok později, k 30. září 1932, se vrací zpět k velení pěší četě. Následujícího roku byl výnosem Ministerstva národní obrany č. j. 9872, III./ 1. odděl., z 27. května 1933 vyslán k absolvování leteckého pozorovatelského kurzu pro důstojníky, který probíhal do 30. září 1933 ve Vojenském leteckém učilišti v Prostějově. K 1. říjnu 1933 byl povýšen na nadporučíka pěchoty (npor. pěch.) a ke stejnému datu pokračoval dál v leteckém pozorovatelském kurzu, tentokrát u Leteckého pluku 4 v Hradci Králové. Kurz úspěšně zvládl 27. května 1934. Po návratu k pěšímu pluku 48 do Benešova dne 28. května 1934 zastával střídavě pozice velitele pěší čety, a to do 19. září 1935, následně velitele kulometné čety, s posádkou

v Táboře. To bylo do 24. září 1936. Pak sloužil u této jednotky do 30. září 1936 v posádce v Jaroměři. Mezitím ještě velel v Benešově od 1. července 1934 do 28. února 1935 četě v rámci školy pro důstojníky pěchoty v záloze. Během služby u pěšího pluku 48, s dislokací v Jaroměři, působil od 1. října 1936 do 4. ledna 1937 jako zatímní velitel 11. roty a od 5. ledna do 30. září 1937 jako zatímní velitel 12. roty. K 1. dubnu 1938 došlo k povýšení Josefa Zvěřiny do hodnosti kapitána pěchoty (kpt. pěch.).

Převzal zároveň velení nad 12. rotou pěšího pluku 48, v jehož čele tehdy stála významná osobnost československé armády, plukovník generálního štábu Josef Malý (v době 1. světové války důstojník čs. legií v Rusku, později v průběhu nacistické okupace představitel ústředí ilegální vojenské odbojové organizace *Obrana národa*, popravený hitlerovci za tuto činnost 1. 10. 1941, brigádní generál in mem.; do podzemní organizace *Obrana národa* se zapojil též Josef Zvěřina – poznámka autora).

V kvalifikační listině Josefa Zvěřiny, v části II týkající se období ohrožení Československa hitlerovským nacistickým Německem a vztahující se k mobilizaci, napsal dne 7. listopadu 1938 přednosta 2. oddělení hraničářského pásma se sídlem v Hradci Králové podplukovník generálního štábu Vladimír Novák následující hodnocení: *„Po dobu mobilizace byl kpt. pěch. Josef Zvěřina přidělen od 24. 9. do 27. 10. 1938 k 2. oddělení hraničářského pásma XII jako pěchotní pozorovatel z letounu. Dále byl zařazen jako šifrový důstojník a později vykonával funkci styčného důstojníka ve vztahu k německé okupační armádě. Ve funkci šifrového důstojníka se osvědčil velmi dobře, jako styčný důstojník výborně.“* Schopnosti styčného důstojníka Josef Zvěřina náležitě uplatnil rovněž o necelých sedm let později při vyjednávání o podmínkách převzetí nepřátelských jednotek SS a Wehrmachtu do amerického zajetí v květnu 1945 v Kamýku nad Vltavou. Ale nepředbihejme událostem.

Přišel potupný mnichovský diktát z 29. na 30. září 1938. Znamenal nejen okleštění Československa o rozsáhlá pohraniční území, která byla pro existenci našeho státu životně důležitá, ale navíc otevřel hitlerovskému Německu cestu k úplnému zničení zbytku republiky a k rozpoutání 2. světové války. Dne 15. března 1939 německá branná moc překročila naše státní hranice a Čechy a Morava byly přičleněny k Německu. Stali jsme se protektorátem a z příkazu okupačního potlačovacího aparátu se uskutečnilo první zatýkání nepohodlných osob. Tyto události znamenaly hluboké zklamání a rozčarování pro mladého důstojníka Josefa Zvěřinu, pevně odhodlaného bojovat za svobodu své vlasti. Těžce je nesl. V té době velel nejprve 4. a pak 8. rotě pěšího pluku 48, jehož posádky se nacházely ve východních Čechách, v Novém Městě nad Metují a naposledy do 13. 6. 1939 v Dobrušce. Československá armáda byla následně likvidována. Podle protektorátního vládního nařízení č. 139/1939, výnosem Ministerstva národní obrany v likvidaci ze dne 10. listopadu 1939, č. j. S-31/53932-I/3. odděl., byl Josef Zvěřina dne 1. prosince 1939 přeložen do výslužby.

Podobně jako řada jeho vojenských kolegů, ale i dalších spoluobčanů, rozhodl se i on po rozbití republiky zapojit se do odboje proti nacistickým okupantům. Nabízely se dvě možnosti. Pokusit se o ilegální odchod do zahraničí a tam vstoupit do formujících se čs. vojenských jednotek mimo území vlasti nebo se angažovat v domácím podzemním hnutí odporu. Vybral si druhou variantu a zanedlouho navázal kontakt s některými z bývalých příslušníků někdejší benešovské vojenské posádky, které znal z předválečného období. Tímto způsobem se zapojil do vzpomínané ilegální organizace *Obrana národa* při budování tajné sítě členů a shromažďování zpravodajských informací o nepřátelské branné moci.

K důležité změně došlo také v civilním životě Josefa Zvěřiny. Ještě během vojenské služby v posádkách ve východních Čechách se seznámil s Blankou Dostálovou (narozena 18. 6. 1921), pocházející z Dobrušky, dcerou tamního obchodníka Václava Dostála a jeho manželky Bohumíry Dostálové. Dne 15. srpna 1940 se

konala svatba Zvěřinových ve farním kostele sv. Štěpána v Praze. Dne 10. května 1941 se manželům narodila dcera Blanka a o tři roky později, 19. března 1944, dcera Jana. Josef Zvěřina po odchodu z armády pracoval jako generální zástupce Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Praze. V roce 1942 koupil společně s Josefem Vaníkem Kreibichovu parní pilu v Kamýku nad Vltavou na Příbramsku. Jejich dřevařská firma měla název *Josef Zvěřina a spol.*

Jedním z nejtěžších období nacistické okupace a 2. světové války bylo její závěrečné dějství. Městečko Kamýk nad Vltavou se tehdy v květnu 1945 stalo němým svědkem pravděpodobně nejvýznamnější a svým způsobem i nejrozsáhlejší vojenské akce spojenecké americké armády ve středních Čechách, uskutečněné v oblasti vzdálené více než 30 km vzdušnou čarou od demarkační linie (STOP-LINE), tj. předem rámcově sjednané hranice dotyku sovětských a amerických vojsk osvobozujících naše území od hitlerovských okupantů. K realizaci této akce přispěl významnou měrou právě Josef Zvěřina.

Josef Zvěřina (na koni, 2. zprava)
jako poručík při výcviku
v leteckém pozorovatelském
kurzu roku 1933.

Velmi důležitou roli při převzetí nepřátel do spojeneckého zajetí tehdy sehráli představitelé ilegálního Revolučního národního výboru (RNV) v Benešově a domácího vojenského hnutí odporu, příslušníci předválečné československé armády z někdejší benešovské posádky škpt. Karel Volevecký a škpt. Jaromír Otruba. Ti se 8. května 1945 sešli na velitelství cvičiště SS v konopištském zámku s SSBrigadeführerem a genmjr. Waffen-SS Alfredem Karraschem a jeho blízkým spolupracovníkem SSSturmabführerem (mjr. Waffen-SS) Otto Wilhelmem Hauprichem. Schůzky se účastnil též okresní hejtman dr. Walter Laumann, zdravotní vrchní komisař Alois Dietrich a zapisovatel. Výsledkem složitých jednání bylo prohlášení představitelů SS, že se jejich útvary a jednotky v žádném případě nevzdají Čechům ani Rusům (myšleno blížící se sovětské armádě). Pokud tak učiní, pouze ve vztahu k Američanům. Ve společném protokolu bylo mimo jiné uvedeno: „*Všechny jednotky zbraní SS nacházející se v prostoru politického okresu Benešov a Votice budou dne 8. května 1945 do 20.00 hodin odsunuty směrem Sedlčany – Příbram. K nim náleží příslušníci zbraní SS, civilní zaměstnanci zbraní SS a civilní němečtí uprchlíci, kteří budou též odtransportováni, pokud budou pro tyto účely k dispozici dopravní prostředky. Vojenské zajištění přesunu náleží veliteli cvičiště SS. K hladkému průběhu přispějí členové tzv. národního výboru tím, že se jejich zástupci připojí k odcházejícím jednotkám, a sice čtyři důstojníci bývalé čs. armády (Volevecký, Otruba, Bílý a Brož), kteří doprovodí transport až do prostoru, kde dojde k jeho převzetí americkou*

armádou. Podrobnosti o sestavení transportu, jakož i povinnosti velitele uskupení a úkoly doprovázejících čs. důstojníků se stanoví ústně.“ Vybraní českoslovenští důstojníci je pak doprovázeli až do Kamýku nad Vltavou.

Tady vstoupil na scénu dramatického děje konce války Josef Zvěřina, jenž se s nasazením života zásadním způsobem zasloužil o zprostředkování jednání mezi Američany a velitelem výcvikového prostoru SS ohledně německé kapitulace. Městečko Kamýk n. Vl. ležící na březích Vltavy 19 km jihovýchodně od Příbrami a 13 km západně od Sedlčan se nestalo aktérem oněch událostí náhodně. Zdejší most přes řeku představoval strategicky důležitou spojnici komunikace ubírající se z výcvikového prostoru SS na Sedlčansku, Neveklovsku a Benešovsku nejkratším směrem na západ k americké zóně. Mimořádně významná poloha mostu poutala pozornost Američanů, domácího odboje i okupantů. Zájem o tuto stavbu se z pochopitelných důvodů stupňoval s blížícím se koncem války a předpokládanými operačními přesuny vojsk. Z kamýcké kroniky se dovídáme, že „.....již 20. 4. 1945 dorazil do městečka osmnáctičlenný specializovaný ženijní oddíl SS z útvaru dislokovaného ve výcvikovém prostoru v Hradištku, s úkolem most zaminovat. Následné střežení objektu prováděli vojáci Wehrmachtu v počtu čtrnácti mužů“. V prvních květnových dnech roku 1945 se rovněž v Kamýku nad Vltavou utvořil ilegální RNV a oddíl revoluční gardy (RG) pod vedením Josefa Zvěřiny, sdružující řadu místních občanů i obyvatel z okolí.

Josef Zvěřina po povýšení
do hodnosti kapitána pěchoty
dne 1. 4. 1938.

Dne 9. května 1945 v 9.30 došlo pak na mostě přes Vltavu k symbolickému převzetí jednotek SS v čele s gen. Waffen-SS Karraschem do amerického zajetí. Kapitulační podmínky byly dohodnuty ve statku u Zemanů.

Američané v té době neměli ani potuchy o tom, že o necelý měsíc dříve, 19. dubna 1945, nechal generál Karrasch v rozporu se všemi mezinárodními konvencemi popravit 8 amerických letců sestřelených hitlerovci nad Sedlčanskem při vzdušném souboji. Oběti byly nejprve okradeny o osobní věci, týrány a nakonec zastřeleny ranou do týlu a jejich ostatky zaházeny hnojem. Tato událost se stala na silnici u Václavic nedaleko Konopiště na Benešovsku. Hromadný hrob byl objeven náhodou až po válce, koncem roku 1946, a v roce 1947 došlo k exhumaci za účasti zástupců americké strany. Těla zavražděných byla poté převezena na americký válečný hřbitov. Hrůzný čin gen. Waffen-SS Karrasche a jeho podřízených nebyl nikdy potrestán. Nejprve pobýval nějaký čas v zajateckém táboře u Horažďovic, později v Dachau, a jeho zločiny zůstaly dlouhou dobu bez povšimnutí! A i poté, co tyto skutky vyšly najevo, nemusel se za ně zodpovídat! Alfred Karrasch zemřel 30. srpna 1968 ve Spolkové republice Německo.

[illegible]

Manželé
Blanka a Josef Zvěřinovi
s dcerou Blankou v kočárku
roku 1941.

A jaký byl další osud Josefa Zvěřiny? Dne 16. května 1945 došlo k spojení jednotlivých oddílů dobrovolníků z domácího hnutí odporu v Kamýku nad Vltavou, v nedaleké Krásné Hoře nad Vltavou, Petrovicích a dalších obcích ve středním Povltaví pod velením kpt. pěch. Josefa Zvěřiny. Ten byl podřízen štábu vzpomínané partyzánské skupiny *Smrt fašismu* v čele s kpt. Jevgenijem Antonovičem Olesinským. Členy byli zejména místní učitelé – záložní důstojníci, zástupci Sokola a dobrovolní hasiči. Tito muži se střídali ve strážní službě na poštovních úřadech při zajišťování nepřetržitého telefonického spojení s okolními městy a obcemi, střežili budovy obecních úřadů, most přes Vltavu, přivozy a další strategická místa a organizovali rovněž hlídky v okolí s cílem zadržet a odzbrojit zbylé příslušníky hitlerovské branné moci. Po 25. květnu 1945 došlo k další mobilizaci mladších ročníků a z těchto mužů se začal v Sedlčanech formovat pěší pluk 46 nové československé armády. Vojáci v záloze z Krásné Hory n. Vlt. a Kamýku n. Vlt. byli soustředěni do Kamýku, kde z nich byla vytvořena 1. rota tohoto vznikajícího pluku, pod velením kpt. pěch. Josefa Zvěřiny. V červnu 1945 pak byla rota přemístěna do Sedlčan. V té době byl převelen Josef Zvěřina do západních Čech. V jeho kvalifikační

listině se dočteme, že byl k 25. srpnu 1945 evidován jako zástupce velitele III. praporu poddůstojnické školy u pěšího pluku 15 ve Falknově (nyní Sokolov), kde se aktivně zapojil do dalšího budování poválečné československé armády. Toto město osvobodili v květnu 1945 příslušníci 9. obrněné divize americké 3. armády. Z této doby se dochovala mimo jiné bohatá fotodokumentace přibližující účast kpt. pěch. Josefa Zvěřiny mezi čestnými hosty při přehlídce americké armády na oslavách státního svátku 28. října 1945. Svými nadřízenými byl tehdy hodnocen jako „*velmi bystrý, iniciativní, se smyslem pro povinnost, rychlý v postřehu a rozhodování, s velmi dobrými vojenskými teoretickými vědomostmi, s velmi dobrým všeobecným vzděláním, tělesně zdatný, velmi dobrý střelec z pušky a pistole, automobilista, jezdec na koni...*“ atd. Jeho velitelské schopnosti jsou hodnoceny takto: „*...velmi dobrá schopnost k výchově a výcviku podřízených, k vedení podřízené jednotky a k velení roty*“. V rozporu s tímto kladným hodnocením a výsledky dosavadní vojenské činnosti byl Josef Zvěřina dne 9. 11. 1945 podle výnosu Ministerstva národní obrany č. j. 2865, hl. št. propuštěn do poměru mimo činnou službu. Proti tomuto rozhodnutí se odvolal, avšak jeho odvolání bylo zamítnuto.

Československá armáda a její důstojnický sbor byly v letech první republiky budovány na principu nestrannosti, aby se ozbrojené složky státu varovaly politických sporů. V době 2. světové války se komunistům v čs. vojenské jednotce v Sovětském svazu podařilo prosadit funkci takzvaných osvětových důstojníků rekrutujících se převážně z komunistů. Jejich prostřednictvím se do armády zanesla politika. Na cestě k moci se Komunistická strana Československa (KSČ) snažila získat co největší vliv v armádě, mít na čelných místech své lidi. O to se měli starat komunisté, kteří již od konce války působili na četných důležitých velitelských a štábních pozicích. Stávající důstojnický sbor byl jimi obviňován ze zkostnatělosti, lpění na zastaralých vojenských doktrínách, z nepřebírání sovětských zkušeností, z upřednostňování vazeb na západní Spojence v čele s USA, atd. Byl osočován z toho, že většina dosavadních důstojníků je buržoazního smýšlení, a že je třeba tento důstojnický sbor obměnit a očistit. A tak se stávalo, že již před komunistickým převratem roku 1948 docházelo k propouštění mnohých demokraticky orientovaných čs. důstojníků, nevyhovujících komunistické

ideologii. V rámci těchto čistek byly hledány rádo by zákonné mechanismy k odstraňování nepohodlných osob a později se uplatňovaly i způsoby zcela protiprávní. Takzvaným zákonným podkladem k propuštění měl být zákon č. 72 Sb., z 6. 3. 1946. Původním smyslem tohoto zákona bylo prověřit postoj důstojníků v době 2. světové války, jejich protinacistickou odbojovou činnost, národní a státní spolehlivost. Paragraf 12, odstavec 6 určoval, že důstojníkem nemůže být ten, kdo se projevil jako osoba protilidová nebo státně a národně nespolehlivá. O tom, jak svévolně byla státní spolehlivost podle tohoto zákona interpretována, svědčí odůvodnění propuštění Josefa Zvěřiny: „*... nebyl zapojen do podzemního hnutí během německé okupace. Pouze od 5. 5. 1945 se aktivně účastnil povstání a byl velitelem partyzánského oddílu v rámci organizace Smrt fašismu*“. V poznámce je dále uvedeno: „*...je spolumajitelem fy. Josef Zvěřina a spol., parní pila v Kamýku nad Vltavou*.“ Dle návrhu odvolací komise při ministerstvu národní obrany byl s odkazem na § 12 zák. č. 72/1946 Sb., klasifikován jako nevyhovující pro službu v československé armádě.

Komunistický převrat v únoru 1948 znamenal nastolení nového totalitního režimu, jehož fungování se opíralo o množství represivních opatření umožňujících nové mocenské garnituře bezohledně likvidovat na všech úrovních politického, hospodářského, kulturního a společenského života skutečné i domnělé oponenty z řad stoupenců demokracie. Představitelé poúnorového politického zřízení iniciovali například schválení zákonů, které měly za úkol ochránit nově budovanou takzvanou lidově demokratickou republiku. Uplatňované represe se staly politickým nástrojem třídního boje, jenž měl čs. společnost dovést k diktatuře proletariátu. Ostří nenávisti směřovalo zejména proti příslušníkům bývalých nekomunistických politických stran, církvi, soukromým zemědělcům a živnostníkům, demokraticky orientované inteligenci, reprezentantům nekomunistických sportovních a mládežnických organizací i dalším sociálním skupinám a také účastníkům nekomunistického odboje z doby 2. světové války a rodinám někdejších podnikatelů, což byl též případ Zvěřinových. Výsměchem právu bylo utvoření pečlivě propracovaného systému organizování politických procesů, jejichž obětí se stalo asi 230 000 čs. občanů. Více než 200 osob bylo z politických důvodů popraveno. Nezákonnost, včetně fyzického a psychického mučení, patřila k častým jevům při práci komunistické bezpečnosti a justice. Na lavici obžalovaných, mnohdy ve zcela vykonstruovaných případech, se ocitli lidé, kteří se v předešlém historickém období výrazným způsobem zasloužili o náš stát a Československo se jim po únoru 1948 „odměnilo“ perzekucí, včetně věznění a dokonce i popravami. Například mezi vojáky z povolání bylo odsouzeno z politických důvodů 1 169 osob, z toho doživotním trestem 77 a dalších 12 si vyslechlo verdikt s tresty vězení delšími 25 let. Na popravišti skončilo 49 mužů, většinou někdejších účastníků protinacistického odboje. Tito vojáci z povolání byli zpravidla nejprve postaveni mimo činnou službu nebo posláni na nucenou tzv. dovolenou s čekáním a byli sledováni bezpečnostními orgány 5. oddělení hlavního štábu ministerstva národní obrany, případně Státní bezpečností (StB). Proto se záhy řada z nich rozhodla, pokud k tomu měla ještě šanci, raději tajně opustit republiku a uniknout hrozícímu zatčení a tvrdým trestům. Předpokládali, že se brzy vrátí zpět do vlasti jako příslušníci třetího čs. zahraničního vojenského odboje (první odboj – protirakouský v době 1. světové války, druhý odboj – protinacistický v době 2. světové války, poznámka autora) a osvobodí spolu s americkými spojenci Československo od komunistického režimu. Realita dějinného vývoje byla nakonec jiná...

**Muži z velitelství
37. tankového praporu 4. obrněné divize
v Kamýku před Zemanovým statkem,
kam je doprovodil Josef Zvěřina.**

V roce 1948 přijal komunisty ovládaný parlament v rychlém sledu řadu znárodňovacích zákonů týkajících se podniků s více než 50 zaměstnanci. V rozporu s přijatými zákony však postihlo znárodnění i podniky menší, a to byl též případ parní pily Josefa Zvěřiny a Josefa Vaníka v Kamýku nad Vltavou s 20 zaměstnanci. Josef Zvěřina byl navíc označen za „přísluhovače kapitalistického řádu“ a „spolupracovníka amerických imperialistů“. Před hrozbou zatčení nakonec po komunistickém převratu 25. 2. 1948 emigroval na Západ. Rozhodování o uskutečnění tohoto závažného životního kroku nebylo nikterak jednoduché. Odejít sám nebo se pokusit uprchnout i s rodinou? Manželka Blanka nakonec zůstala s dětmi v republice, měla totiž obavy, zda by útěk zvládly (starší dceři Blance bylo tehdy 7 let a mladší Janě teprve 4 roky). Navíc nechtěla opustit svoje staré rodiče, o které se rovněž starala. Když se loučila s manželem, oba věřili, že komunistický režim do dvou let padne a Josef se bude moci vrátit domů. Osud tomu ale nepřál...

**Hlavní ulicí v Kamýku n. Vlt. kráčí
klíčoví aktéři jednání ohledně kapitulace
příslušníků SS a Wehrmachtu dne 9. 5. 1945.**

**Vlevo s přilbou je velitel bojového
velitelství B americké 4. obrněné divize
plk. C. W. Abrams a za ním velitel
výcvikového prostoru Böhmen
SS-Brigadeführer Alfred Karrasch
doprovázený SS-Sturmbannführerem
Otto Hauprichem (1. vpravo s mapou).**

Josefu Zvěřinovi se podařilo tajně přejít u Volar přes hraniční pásmo Šumavy do Bavorska. Ocitl se nejprve v uprchlickém táboře v Regensburgu (Řezně) zřízeném krátce předtím americkou okupační správou. Toto zařízení existovalo do prosince 1948 a za necelý rok jím prošlo na 10 000 uprchlíků z Československa. Mělo charakter tranzitní, na cestě těchto běženců do dalších zemí. Odtud se Josef Zvěřina vydal díky pomoci příslušníků americké armády působících v Německu na záchytnou adresu do Belgie, kterou měl z domova, a sice k švagrové Bohumíře Vandamme, sestře manželky. Ta žila v Belgii v městě Eeclo od sklonku 30. let 20. století, poté co se tam provdala za André Vandamme. V době 2. světové války se její manžel, podobně jako Josef Zvěřina, zapojil do místního protinacistického odboje, byl zatčen německými okupanty a zahynul na následky věznění v koncentračním táboře Sachsenhausen. Od švagrové Bohumíry Vandamme Josef Zvěřina odcestoval do Kanady. Tato země se zachovala velmi vstřícně k velké imigrační vlně z Československa po únoru 1948 a vcelku ochotně přijímala naše běžence. Bývalý důstojník čs. armády, který dvě dekády života věnoval službě vlasti, tak nakonec spočinul tisíce kilometrů od své domoviny. Jak příznačné pro naše moderní dějiny.

Josef Zvěřina zamířil do North Bay v provincii Ontario, kde mu nabídl zaměstnání místní podnikatel Phil McCarthy, u kterého dva roky pracoval jako dřevorubec. Časem se stali přáteli. Usilovně se též učil francouzsky. Později se osamostatnil, vypracoval se na majitele nákupního střediska v městě Sudbury a vybudoval v Haileybury hotel. Zařadil se mezi tamní úspěšné a uznávané osobnosti.

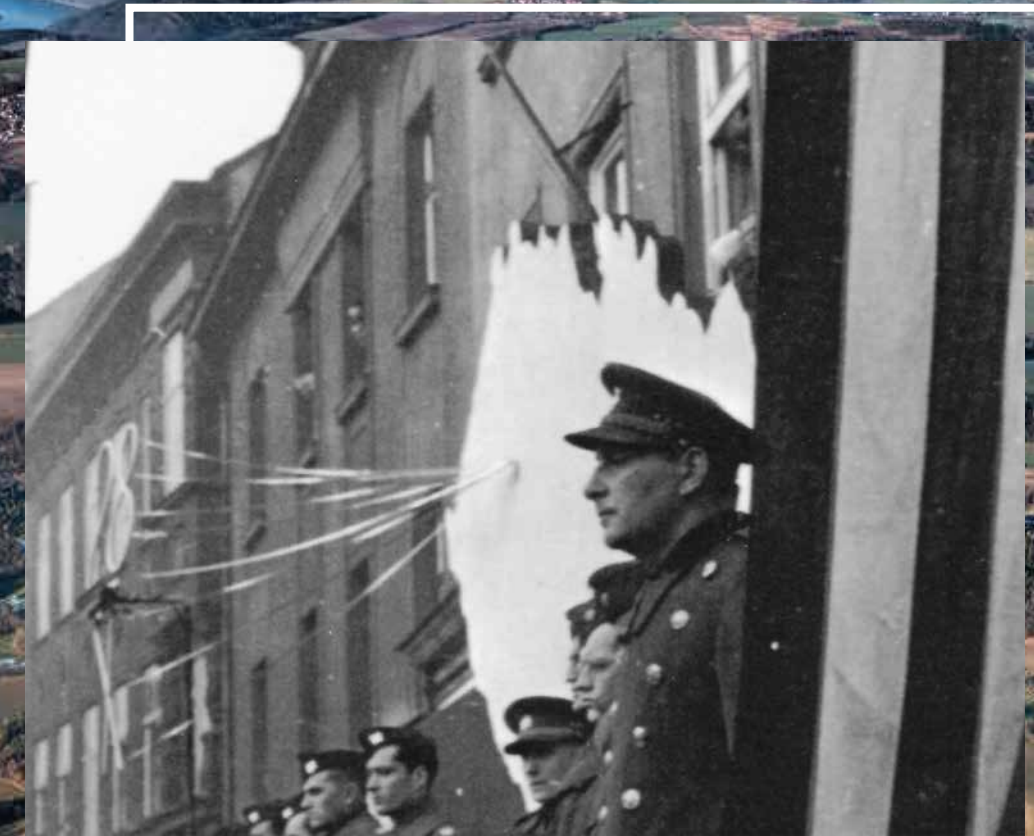
Josef Zvěřina (2. vpravo)
u svého vozu Škoda Populár,
ve kterém doprovázel dne 9. 5. 1945
do Kamýka n. Vlt. americké
vojenské vyjednávače.

A jak se dařilo jeho rodině v Československu? Manželka Blanka byla po Josefově emigraci zatčena dne 29. 5. 1948 StB a v souvislosti s následným politickým monstrprocesem v případě Miloslava Choce a spol. obviněna z údajné protistátní činnosti. Oč šlo?

Tomuto prvnímu velkému poúnorovému soudnímu líčení s několika skupinami obžalovaných a s více než stovkou zatčených osob předcházela dne 27. 5. 1948 vražda mjr. Augustina Schramma, vedoucího oddělení pro otázky odbojového a partyzánského hnutí z doby 2. světové války při ÚV KSČ, jenž byl podezříván z účasti na smrti ministra zahraničních věcí Jana Masaryka dne 10. 3. 1948. Z fyzické likvidace vysokého stranického funkcionáře majora Schramma byl nakonec obviněn představitel studentského hnutí z řad národních socialistů Miloslav Choc. Krátce po únoru 1948 musel stejně jako mnoho jiných na základě čistek Akčního výboru Národní fronty opustit vysokou školu. Tehdy v něm uzrálo rozhodnutí odejít na Západ. Byl přesvědčen, že mu západní demokracie umožní dostudovat a že tam najde i profesní uplatnění. Ilegálně překročil hranice do Německa dne 26. 3. 1948 a pobýval pak mimo jiné v uprchlickém sběrném táboře v Řezně. Zde měl podle obžaloby vejít ve styk s americkou zpravodajskou službou CIC a se skupinami

dalších emigrantů z Československa. Tady byl údajně pověřen úkolem Schramma zlikvidovat. V táboře v Řezně se měl Choc rovněž potkat s Josefem Zvěřinou a získat od něj kontaktní adresu manželky Blanky Zvěřinové v Praze. Dne 25. 4. 1948 se Miloslav Choc a několik jeho spolupracovníků tajně vrátilo do Československa. Podle výpovědi Blanky Zvěřinové měl koncem dubna 1948 zazvonit Miloslav Choc u dveří jejich domu. Blance Zvěřinové sdělil, že se na skok vrátil z Německa, kde se potkal s jejím manželem. Vyřídil jí pozdravy a zároveň předal manželovu prosbu, aby mu po Chocovi poslala cestovní pas a nějaké říšské marky. Když jí pak Choc popsal, jak byl její manžel v uprchlickém táboře oblečen, uvěřila mu a předala Zvěřinův cestovní pas a k tomu 3 500 říšských marek. Zanedlouho měl přijít Miloslav Choc ke Zvěřinovým znovu, tentokrát ve společnosti jednoho neznámého muže, a to s žádostí, aby manželovi ještě poslala fotografie dětí a nějaké československé peníze. Blanka Zvěřinová tak učinila a přidala 5 000 Kčs. Při pokusu o návrat do Německa byl Miloslav Choc spolu s dalšími zadržen, od 28. 5. 1948 vyšetřován StB a následujícího dne byla zatčena v místě bydliště v Praze i Blanka Zvěřinová.

**Kpt. pěch. Josef Zvěřina
(vpravo) při vojenské přehlídce
u příležitosti oslav vzniku
Československa
dne 28. října 1945.**

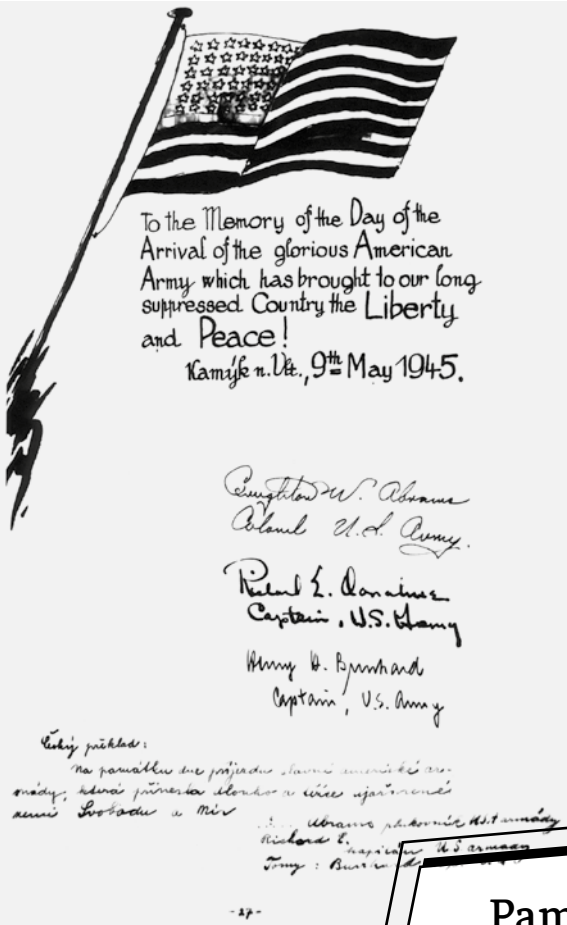

Proces s Miloslavem Chocem a společníky se stal prvním procesem smutně proslulého Státního soudu v Praze, zřízeného v říjnu 1948. V době jeho konání ve dnech 3. 11. – 25. 11. 1948 se mu dostalo výjimečné mediální pozornosti a výše rozsudků neměla tehdy obdoby. Miloslav Choc byl odsouzen k trestu smrti a 19. 2. 1949 popraven. Tehdy bylo vyneseno 8 rozsudků trestu smrti, 2 doživotní tresty a další k mnohale-tému odnětí svobody.

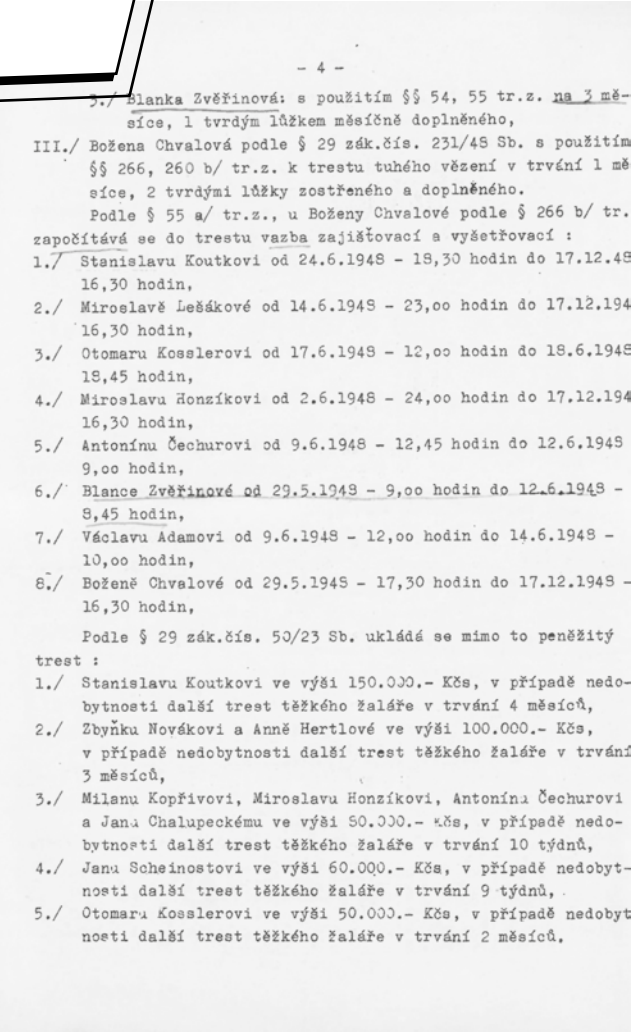
Blanka Zvěřinová měla štěstí v neštěstí, neboť jí bylo pouze dokázáno, že o ilegál-ním odchodu manžela a Choce do zahraničí neučinila hlášení na příslušných úřadech. Na základě toho byla rozsudkem Krajského soudu v Praze, č. j. Tk IX 7377/1948 – 45 ze 17. 12. 1948 ve skupině Stanislava Koutka a spol. odsouzena za zločin podle § 12 č. 1 a s použitím §§ 54, 55 zákona č. 231/48 Sb. k tříměsíčnímu odnětí svobody.

O děti se po dobu její nepřítomnosti starala babička Bohumíra Dostálová. Po pro-puštění byla však Blanka Zvěřinová nadále sledována StB, všemožně perzekvována na pracovišti, děti ve škole... Nakonec byla pod nátlakem donucena k tomu, že se s Josefem Zvěřinou v nepřítomnosti rozvedla. Svého někdejšího manžela již nikdy ne-spatřila. Dcery se s ním setkaly po 20 letech, v roce 1968. V souvislosti s částečným uvolněním komunistického režimu v Československu v rámci tzv. pražského jara bylo možné v omezené míře rovněž cestovat na Západ.

**Pamětní kniha měšťanské školy
v Kamýku nad Vltavou s podpisy
amerických důstojníků
plk. C. W. Abramse, kpt. R. E.
Donahue a kpt. H. H. Bunharda
z 9. 5. 1945.**

**Krajský soud v Praze 17. 12. 1948
odsuzuje Blanku Zvěřinovou
k tříměsíčnímu žaláři.**

V srpnu 1968, ještě před okupací naší republiky vojsky pěti států Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem, odletěla dcera Blanka Zvěřinová jako provozní Baletu Praha na zájezd s tímto uměleckým souborem do Mexika a Jižní Ameriky. Po skončení turné 12. 8. 1968 měla možnost si vzít dovolenou a zůstat ještě nějaký čas v Americe. Odcestovala proto do New Yorku, odkud zatelefonovala otci do Sudbury v Kanadě. Dle vzpomínek Blanky byl otec šťastím bez sebe, když uslyšel v telefonu její hlas. Aby se mohli setkat, musel ještě vyřídit vstupní vízum pro cestu Blanky z USA do Kanady. Zatelefonoval do Ottawy na příslušný úřad při ministerstvu vnějších vztahů Kanady a za dvě hodiny měl potvrzený souhlas k dvoutýdennímu pobytu dcery na kanadském území. Dne 17. 8. 1968 následoval let Blanky z New Yorku do Toronta, kde na ni otec čekal na mezinárodním letišti. Odtud pak společně odletěli do North Bay. Tato událost upoutala pozornost i tamních médií, o čemž svědčí například rozsáhlá reportáž publikovaná na stránkách místního periodika s titulkem „*Fled Czechoslovakia 20 years ago, Sudbury man united with daughter*“ („*Uprchl z Československa před 20 lety, muž ze Sudbury se setkal se svojí dcerou*“). Autor článku v rozhovoru s oběma hlavními aktéry přibližuje okolnosti útěku Josefa Zvěřiny z Československa v roce 1948, jeho životní osudy v emigraci a popisuje dojemné setkání otce s dcerou po 20 letech.

Mezitím došlo dne 21. 8. 1968 k vzpomínané okupaci Československa. Dcera Blanka měla strach vrátit se do vlasti. Sdělovací prostředky na Západě přinášely informace o dění u nás, o obětech

na lidských životech mezi civilním obyvatelstvem, o obrovských materiálních škodách; spekovalo se o válce... Odletěla proto dne 29. 8. 1968 k tetě Bohumíře Vandamme do Belgie. Zde se setkala s matkou a se sestrou Janou, které tu byly tehdy na návštěvě. Dne 14. 9. 1968 odcestovala z Belgie za otcem do Kanady i dcera Jana. Nakonec se všechny tři vrátily do Československa; Blanka s matkou v září 1968, Jana v polovině roku 1969. Nechtěly žít v emigraci. Záhy pocítily důsledky tzv. normalizace, když u nás došlo opět k utužení totalitního režimu a spuštění „*železné opony*“ mezi Západem a Východem. Josef Zvěřina zemřel v Kanadě dne 2. září 1977. Úřady komunistického Československa daly tehdy souhlas k cestě na jeho pohřeb pouze jedné z dcer, Blance. Bývalá manželka a dcera Jana nesměly opustit republiku.

Zásluhy Josefa Zvěřiny v zápase za svobodu a demokracii naší země, jakož i trpké osudy jeho rodiny, byly doposud takřka zapomenuty. Obdobné to bylo i u mnoha dalších spoluobčanů, včetně vojáků bojujících v době 2. světové války v protinacistickém odboji a jejich blízkých, kteří též nasazovali svoje životy a po únoru 1948 se stali oběťmi komunistického režimu.

Josef Zvěřina, jenž se v průběhu let dvakrát střetnul s totalitní mocí, skončil nakonec v exilu, odkud se již domů nikdy nevrátil. Byl příkladným demokratem a vlastencem prvorepublikové noblesy. Dcerám při jejich návštěvě v Kanadě sdělil, že se do Československa nevrátí, pokud tu budou u moci komunisté...

**Ze setkání Josefa Zvěřiny
s dcerou Blankou po 20 letech
odloučení v létě 1968 na
mezinárodním letišti
v Torontu.**

RESUMÉ

Josef Zvěřina sloužil v meziválečném Československu jako důstojník v čs. armádě a přispíval k budování demokratického zřízení první republiky. V době ohrožení země hitlerovským Německem byl odhodlán bránit svoji vlast i za cenu nejvyšších obětí. Těžce nesl důsledky mnichovské konference a následnou německou okupaci 15. 3. 1939. V letech 1939–1945 se neohroženě zapojil do ilegálního protinacistického hnutí odporu. Na sklonku 2. světové války v květnu 1945 se zásadním způsobem zasloužil o zprostředkování jednání mezi příslušníky americké armády, kteří v té době osvobozovali jihozápadní část českého území, a představiteli okupačních vojsk SS, o kapitulaci hitlerovců a o jejich odchodu do amerického zajetí. K tomu došlo dne 9. 5. 1945 v Kamýku n. Vlt. ve středních Čechách a zabránilo se tím mnoha krvavým represím ze strany nepřátelských vojsk vůči domácímu civilnímu obyvatelstvu. Po komunistickém převratu v únoru 1948 se však stal Josef Zvěřina i s rodinou obětí nového totalitního režimu. Byl propuštěn z čs. armády, zbaven části majetku a obviněn z údajné spolupráce s „americkými imperialisty“. Před hrozbou zatčení a dalších perzekucí uprchl tajně na Západ. Azyl získal v Kanadě. Doma zanechal manželku s dvěma malými dcerami. Společně věřili, že se komunistický režim brzy zhroutí a on se bude moci vrátit zpět. K tomu však za jeho života nedošlo. Když v roce 1977 zemřel, úřady komunistického Československa daly souhlas k cestě na jeho pohřeb v Kanadě pouze jedné z dcer.

Skromným přáním autora tohoto příspěvku bylo alespoň částečně odstranit bariéru zapomnění, s cílem uchovat památku Josefa Zvěřiny a jeho rodiny i pro příští generace. Životní příběh Zvěřinových by měl být zároveň varovným mementem do budoucna...

Oznámení o úmrtí
Josefa Zvěřiny
dne 2. 9. 1977
v Haileybury v Kanadě.

Ontario CANADA

DEATH CERTIFICATE
CERTIFICAT DE DÉCÈS

Form 29 — Formula 29
Vital Statistics Act - Loi sur l'état civil

D111844

91-367230-01

Name - Nom VERINA, JOSEPH	Sex - Sexe MALE	Marital Status - État civil MARRIED
Date of death - Date de décès SEPTEMBER 02, 1977 Place of death - Lieu de décès HAILEYBURY	Age - Âge 071	Registration number - Numéro d'enregistrement 1977-05-042444 Issued in the Province of Ontario Délivré dans la province de l'Ontario DECEMBER 18, 1991
Date of registration - Date d'enregistrement SEPTEMBER 21, 1977		

Carolyn LaChapelle
(Deputy Registrar General)
(Registraire général adjoint)

M. Chumley
(Registrar General)
(Registraire général)

Certified extract from death registration
Extrait certifié du registre des décès

Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), fond S – 455 – 11, Hlášení četnické stanice Vrchotovy Janovice 1. 5. 1945; fond 13467/I; fond Vyšetřovací spisy, V – 2646 MV/1, Protokol z 2. 6. 1948, Oblastní kriminální úřadovna Praha; fond Zemské četnické velitelství Praha, A 14, Situační zprávy o průběhu revoluce, Okresní četnické velitelství Příbram, č. j. 894/45 z 13. 5. 1945.

Hornické muzeum Příbram, fond Sbírka dokumentace, Armáda USA v Kamýku n. Vl. v r. 1945; Odboj na Příbramsku 1939–1945; Obrana národa; Smrt fašismu.

Národní archiv ČR Praha (dále NA), fond 850 Ministerstvo vnitra – nová registratura, 1936–1948, karton 5223, signatura G 2825, Zpráva Přesídlovací kanceláře; fond ÚV SPB, inventární číslo 3010.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, fond Kvalifikační listiny, Kmenové listy vojenských osob, Josef Zvěřina; fond Partyzánské a odbojové hnutí, Smrt fašismu, signatura 17 – 278, 96, 105.

Kronika Kamýku nad Vltavou, zápisy z dubna, května a června 1945.

Kronika Smolotel, zápisy z května 1945.

Pamětní kniha měšťanské školy v Kamýku nad Vltavou, zápisy z května 1945.

Rodinný archiv Blanky Zvěřinové.

BÁRTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav. Oběti okupace. Praha 2008, 4–12, 19–33.

BENČÍK, Antonín. Rekviem za pražské jaro. Praha 1998, s. 13–34.

Použité prameny a literatura:

BŘACHOVÁ, Věra. Destrukce důstojnického sboru čs. armády po únoru 1948. Historie a vojenství, Praha 1992, r. XLI, č. 3, s. 109–127.

ČVANČARA, Jaroslav – HAZDRA, Zdeněk – VAJSKEBR, Jan. Naši ctí je věrnost. Paměť a dějiny, Praha 2010, r. IV, č. 2, s. 4–22.

ČVANČARA, Jaroslav. Ni zisk, ni slávu. Paměť a dějiny, Praha 2012, r. VI, č. 2, s. 16–32.

DRDÁČKOVÁ, Eva – JANEČEK, Pavel. Vznik cvičiště zbraní SS na Benešovsku – Neveklowsku. Historie a plastické modelářství, Praha 2005, r. XV, č. 2, s. 21–25.

DUFEK, Jiří. Represe vůči příslušníkům čs. armády v letech 1948–1954. Historie a vojenství, Praha 1992, r. XLI, č. 2, s. 187–192.

EMMERT, František. US ARMY v Československu 1945. Praha 2020, s. 78–90.

FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav. Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920–1938. Praha 2006, s. 503–504.

FOUD, David – FOUDEK, Karel – ROLLINGER, Ivan. Po stopách osvobození. Svoboda nebyla zadarmo. Plzeň 2020, s. 265–274.

HARTMAN, Jan. Činnost spojeneckého letectva nad Sedlčanskem v posledních týdnech 2. světové války. Sedlčany 1996, s. 8–20.

HRBEK, Jaroslav – SMETANA, Vít – KOKOŠKA, Stanislav – PILÁT, Vladimír – HOFMAN, Petr. Drazé zaplacená svoboda. Osvobození Československa 1944–1945. Svazek II, Praha 2009, s. 180–192, 244–258, 271–272.

HUŇÁČEK, Zdeněk. Útok nacistických bojových skupin na Prahu v květnu 1945. Historie a vojenství, Praha 1990, r. XXXIX, č. 6, s. 27–51.

JAKL, Tomáš. Květen 1945 v českých zemích. Praha 2004, s. 41, 46, 50–56, 61, 70–77, 88–92, 99, 107, 109.

KOLEKTIV AUTORŮ. Dějiny zemí Koruny české II. Praha 1992, s. 287–297.

KOS, Petr. Cvičiště Benešov – vstup zakázán!! Postupice 2011, s. 6–36, 43–72, 96–97, 147–176.

KRATOCHVIL, Jan a Sabina – POVOLNÝ, Daniel – KRATOCHVIL, Jiří. 1968. Brno 2018, s. 254–259.

LINDA, Petr. Patton byl váš nejlepší. Praha 1991, s. 120, 133–147.

MAREK, Jindřich. Ukradený jeep. In Slovo k historii. Praha 1995, s. 5, 29–43, 51–52.

MAREK, Jindřich. Poslední výstřely toulavých džípů. Historie a vojenství, Praha 2015, r. LXIV, č. 3, s. 36.

MICHÁLEK, Slavomír. Kovbojská akce Američanů – Štěchovický případ z roku 1946. Historie a vojenství, Praha 2011, r. LX, č. 1, s. 4–23.

PEJČOCH, Ivo. Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948–1955. Praha 2009, s. 3–4.

ROKOSOVÁ, Šárka. Případ Miloslav Choc a spol. Securitas Imperii, Praha 2005, 12, s. 53–107.

ROVNÁ, Lenka – JINDRA, Miroslav. Dějiny Kanady. Praha 2000, s. 364–365.

TOMEK, Prokop. Na frontě studené války. Praha 2009, s. 6–23.

TOMEK, Prokop. Mýty a pravda o atentátu na majora Augustina Schramma. Historie a vojenství, Praha 2011, r. LX, č. 1, s. 54–68.

TRANTINA, Václav – VELFL, Josef. Pomníky a památníky světových válek na Příbramsku. Příbram 2017, s. 83.

VAJSKEBR, Jan. Nápravné útvary SS v Protektorátu Čechy a Morava. Historie a vojenství, Praha 2009, r. LVIII, č. 1, s. 62–70.

VAJSKEBR, Jan – KAŇÁK, Petr. Kariéry ve službách nacismu. Nejvyšší velitel německého potlačovacího aparátu v protektorátu Čechy a Morava. Praha 2020, s. 238–239.

VELFL, Josef. Příbramsko a konec 2. světové války. In Slivice 1945. Příbram 1995, s. 5–14, 20–38.

VELFL, Josef. Americká armáda a její legendární velitel Abrams v květnu 1945 na Příbramsku. Středočeský vlastivědný sborník, Roztoky 2005, 23, s. 87–103.

VELFL, Josef. Na počátku byl zápis z kroniky. Středočeský vlastivědný sborník, Roztoky 2024, 42, s. 60–78.

VESELÝ, František. Poprava amerických letců na Konopišti. Středočeský sborník historický, Praha 1979, 14, s. 231–232.

WASKA, Karel. Americká armáda v Čechách. Praha 1991, s. 6–8.

ZOUZAL, Tomáš. Zabráno pro SS. Praha 2016, s. 122–128, 252–254, 262–264.

ZOUZAL, Tomáš. Na cvičišti SS. Praha 2024, s. 382–389.

ŽÁČEK, Pavel. Vlasovci v boji za Prahu. Praha 2017, s. 64, 379.

Fled Czechoslovakia 20 years ago, Sudbury man united with daughter

Twenty years ago, Joseph Verina fled Czechoslovakia. He left behind a seven-year-old daughter. Saturday afternoon, at Toronto, International Airport he saw that daughter for the first time since he fled his homeland for political offences. Much had happened to both of them in those 20 years. When Mr. Verina escaped, he fled to Germany and with the assistance of U.S. Air Force personnel made arrangements to come to Canada. For the first, two years of his stay in Canada he worked for Phil McCarthy of North Bay. He and Mr. McCarthy are close friends today. But Mr. Verina has gone a long way. He owns a Sudbury shopping centre and is now rebuilding the Haileybury Hotel. In those same 20 years, seven-year-old Blanka Verina became a woman. The little girl he called Cookie is now a dancer with the Czech Ballet Company. Mr. Verina a big man normally confident and self-as-

sured was still shaken when he and his daughter arrived in North Bay. Wednesday, life was going much as it usually did for Mr. Verina. Thursday, his world turned over. A telephone call from New York. Blanka was in New York and wanted to come to visit her father. But there was a hitch, she could not obtain a visa. A direct man, Mr. Verina chose the direct route. He telephoned Ottawa. Two hours later he had approval for a two-week visa for his daughter. Blanka had been with the ballet company for just over three years. The company had been on tour in South America for much of the summer. A flight from New York took her to Toronto Saturday afternoon. There he saw her father for the first time in 20 years. "Did you recognize each other?" "Oh yes, right away," Mr. Verina replied. Less than two hours later, the smiling pair

stepped off an Air Canada Viscount in North Bay to be met by the second Mrs. Verina, Phil McCarthy and friends. They talked happily while Blanka's luggage was checked and cleared through Customs. With her father, Blanka spoke her native tongue. With the others she spoke hesitant but excellent English. Is she happy? Yes, but far too happy to express in words. It's a happiness one sees in the eyes, the smile and relaxation. Mr. Verina is happy too. For him it is a personal happiness, one that has left him tired and shaken. As his daughter chats with the others, he stands a little to one side watching. "She's a nice girl," he smiled. "I held her up on the little emba-

Text reportáže z kanadských novin o návštěvě Blanky Zvěřinové u otce Josefa Zvěřiny v srpnu 1968.

Benešov*

Středočeský kraj

MEZI ŘEKAMI, z. s.

E X P E D I C E 80

POSLEDNÍ DEN VÁLKY, PRVNÍ DEN MÍRU 1945 NA BENEŠOVSKU

Editor publikace, obrazový redaktor: Václav Šmerák, Mezi řekami

Grafická úprava: Pavlína Najfusová

Autor kreseb a koláží: Yaro Pružinec

Jazyková spolupráce: PhDr. Tomáš Zouzal, PhDr. Jaroslava Tůmová

Vydalo v roce 2025 Mezi řekami, z.s.

Mezi řekami: mob.: 603 196 678, e-mail: v.smerak@seznam.cz, www.mezirekami.cz/Facebook

Vytiskla TISK PĚTKA, systém PrintEQ, www.tiskdo1000.cz

ISBN: 978-80-11-06693-2

ISBN: 978-80-11-06693-2